

שבעת ההיכלות — בעליית התפילה, בשמיים ובגן עדן

חוברת לימוד ערוכה על פי חמישה שיעורים
מפי הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

על פי הזוהר הקדוש בפרשת פקודי,
"פרדס רימונים" לרבנו משה קורדובירו ו"חסד לאברהם" לרבנו אברהם אזולאי

תוכן העניינים

4.....	פתח דבר
4.....	דרך העריכה
4.....	שלושה סדרים שונים של "שבעה היכלות" — הערה חשובה לקריאה
4.....	שתי דרכים לעלות — התפילה והנשמה
5.....	מקורות החוברת — חמשת השיעורים
6.....	מבוא: מהם שבעת ההיכלות
6.....	מן "העקדה" ועד "ישתבח" — ההכנה שקודמת לעלייה
6.....	מפת העלייה בתפילת שחרית
7.....	חלק ראשון: שבעת ההיכלות בעליית התפילה
7.....	ההיכל הראשון — היכל לבנת הספיר
9.....	ההיכל השני — היכל עצם השמיים
13.....	ההיכל השלישי — היכל נוגה
16.....	ההיכל הרביעי — היכל הזכות
18.....	ההיכל החמישי — היכל אהבה וחסד
21.....	ההיכל השישי — היכל הרצון
23.....	ההיכל השביעי — היכל קודש הקודשים
25.....	איזו תפילה עולה לאיזה היכל — לפי "חסד לאברהם"
27.....	טבלת מיפוי: שבעת ההיכלות במבט אחד
28.....	חלק שני: הנשמה וגן עדן
28.....	גן עדן שנברא קודם לעולם
28.....	נפש, רוח ונשמה
29.....	גן עדן העליון: ישיבה של מטה וישיבה של מעלה
29.....	גן עדן התחתון וקליטת הנשמה
30.....	"והמתים אינם יודעים מאומה" — יישוב הקושיה
30.....	זעקת המשיח והפורפירא
30.....	לבוש המצוות ולבוש התורה
31.....	שלוש מדרגות בייסורי לימוד תורה
32.....	חלק שלישי: היכלות הצדיקים והנשים שבגן עדן
32.....	שבעת היכלות הצדיקים
33.....	היכלות הנשים
33.....	שבע המדרגות הפנימיות שבתוך ההיכלות
34.....	חלק רביעי: מעשים ותולדות
34.....	רבנו משה קורדובירו — הרמ"ק
34.....	רבנו אברהם אזולאי וספרו "חסד לאברהם"
34.....	גילוי ספר "מבוא שערים"
35.....	סיפורו של רב גדיאל נער
35.....	תפילת הגשם במערת המכפלה
36.....	חרב הסולטאן ופטירתו של רבי אברהם אזולאי
37.....	נספח א: מפתח מושגים
38.....	נספח ב: אימות מול המקורות

38.....	מה שאומת מילה במילה.....
39.....	מקורות תלמודיים שאומתו.....
39.....	מקומות שבהם השיעור נוקט אחרת מן הרמ"ק.....
40.....	מה שתוקן בגוף החוברת בעקבות האימות.....
41.....	נספח ג: הערות עריכה ובירורי דיוק

פתח דבר

חוברת זו מרכזת את תורתו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א בעניין שבעת ההיכלות, כפי שנמסרה בחמישה שיעורים בשנים תשע"ד-תשפ"ד. עיקר המקורות שעליהם נשענים השיעורים הם הזוהר הקדוש בפרשת פקודי (חלק ב', מדף ר"מ עד רנ"ה), ספר "פרדס רימונים" לרבנו משה קורדובירו (הרמ"ק) — ובעיקר שער כ"ד — וספר "חסד לאברהם" לרבנו אברהם אזולאי, שרוב דבריו מיוסדים על הזוהר ועל הרמ"ק.

דרך העריכה

השיעורים נמסרו בעל פה, ולשון הדיבור אינה לשון הכתב. בעריכת החוברת נקטנו כללים אלה:

- התוכן נאמן למקור. לא נוסף בה מידע שלא נאמר בשיעורים, ולא הושמט ממנה עניין תורני שנאמר בהם.
- הניסוח סודר מחדש בלשון ברורה ופשוטה: המשפטים הושלמו, החזרות קוצרו, וסדר הדברים אורגן לפי נושאים ולא לפי סדר הדיבור.
- החומר אורגן לפי ההיכלות עצמם ולא לפי סדר השיעורים, כדי שכל הנאמר על היכל אחד ימצא במקום אחד. השיעור שממנו נלקח כל עניין מסומן במקומו בקיצור.
- הערות אגב, בדיחות והתייחסויות לאירועי היום שאינן נוגעות לגוף העניין — לא נכללו. מסרים של חיזוק ומוסר שנאמרו בתוך אותן הערות — נשמרו ונוסחו כלשונם המהותית.
- מקורות שהרב הזכיר בשמם בלבד — צוינו במקומם בציון מדויק (מסכת ודף, ספר וסימן, ספר ופסוק), כדי שאפשר יהיה לעיין בהם.
- מקומות שבהם נפלה בתמלול טעות ברורה בחשבון, בגימטריה או בשם — תוקנו בגוף החוברת, ופירוט התיקונים מובא בנספח "הערות עריכה ובידור דיוק" שבסוף החוברת. כך נשמרת האמת מזה, ושקיפות מזה.

שלושה סדרים שונים של "שבעה היכלות" — הערה חשובה לקריאה

בחוברת מופיעים כמה סדרים של שבעה היכלות. הם אינם סותרים זה את זה, אך אין לערבב ביניהם:

1. שבעת ההיכלות שבעולם הבריאה — אלה שדרכם עולה תפילת שחרית בכל יום, ודרכם עולה גם נשמת האדם לאחר מאה ועשרים. אלה עיקרה של החוברת (חלק ראשון).
 2. שבעת ההיכלות שבגן עדן — שאליהם עולות התפילות לפי סוגן, בשם הרמ"ק (חלק שלישי).
 3. שבעת היכלות הצדיקים שבגן עדן — לפי סוגי הזוכים, ולצידם היכלות הנשים (חלק שלישי).
- הרב עצמו העיר על כך, שיש בזוהר גרסאות שונות במקומות אחרים בעניין שבעת ההיכלות, ומה שלפנינו הוא אחד מהם.

שתי דרכים לעלות — התפילה והנשמה

יסוד אחד חוזר בכל השיעורים: אותו מסלול עצמו משמש בשני זמנים. בכל יום עולה תפילת האדם דרך שבעת ההיכלות, ובכל היכל נבדקת; ולאחר מאה ועשרים עולה נשמתו של האדם באותו מסלול ממש, ונבדקת באותם שערים. מי שמכיר את המסלול בחייו — יודע מה מבקשים ממנו.

ולכן, לימוד הדברים אינו סקרנות בעולמות עליונים אלא הכנה מעשית. וכפי שהדגיש הרב בשיעור על גן עדן: לא באנו לשמוע סיפורים ולדעת מה מתרחש בעולם ההוא, אלא לדעת במה זוכים — וזה העיקר.

מקורות החוברת – חמשת השיעורים

להלן חמשת השיעורים שמהם נערכה החוברת, לפי סדר העניינים שבה. הכתובות נמסרו על ידי המזמינה; יש לוודא את פעילותן לפני פרסום.

א. "שבע היכלות בשמים ומה בתוכם"

סקירה כללית של שבעת ההיכלות כסדרם, מן הראשון עד השביעי. זהו הבסיס לחלק הראשון של החוברת. ערוץ: בית המדרש מוסאיוף – הערוץ הרשמי.

<https://www.youtube.com/watch?v=Axt7SnC0Bk8>

ב. "שבעה היכלות – ההיכל החמישי, היכל האהבה" (ראש חודש מנחם אב תשפ"ד)

העמקה בהיכל החמישי, ובהמשכו בהיכל השישי ובהיכל השביעי, ובדעת הגאונים.

ערוץ: הרב בן ציון מוצפי שליט"א – הערוץ הרשמי.

<https://www.youtube.com/watch?v=vhM4oc5skZQ>

ג. "הילולת הרמ"ק – שבעה היכלות על פי הרמ"ק" (תמוז תשפ"ד)

שיעור שנמסר בליל הילולת רבנו משה קורדובירו, ובו העמקה בשלושת ההיכלות הראשונים על פי "פרדס רימונים".

ערוץ: הרב בן ציון מוצפי שליט"א – הערוץ הרשמי.

<https://www.youtube.com/watch?v=zh-ZS4wYmWk>

ד. "עליית תפילת שחרית דרך שבעה היכלות" (תמוז תשפ"ד)

העמקה בארבעת ההיכלות הראשונים, ובהיכל השביעי ובדעת הגאונים.

ערוץ: הרב בן ציון מוצפי שליט"א – הערוץ הרשמי.

<https://www.youtube.com/watch?v=zjTjGtSiTjg>

ה. "ההיכלות בגן עדן" (כ"ד חשוון תשע"ד)

הנשמה ומדרגותיה, גן עדן העליון והתחתון, ההיכלות שבגן עדן, היכלות הצדיקים והנשים, ומעשיו של רבי אברהם אזולאי. זהו הבסיס לחלקים השני והשלישי של החוברת.

ערוץ: Torah תורה Channel. לשיעור זה נמסרה כתובת ערוץ בלבד ולא כתובת של סרטון מסוים:

https://www.youtube.com/channel/UCaU_iMsomp6VQ-ZB34lItDw/videos

מבוא: מהם שבעת ההיכלות

כותב רבי שמעון בר יוחאי בזוהר פרשת פקודי, שבכל בוקר, כשאדם הולך לבית הכנסת, מתעטף בטלית, מניח תפילין ומתחיל את תפילת שחרית — תפילתו עולה בסדר קבוע, שלב אחר שלב, דרך שבעה היכלות. "היכל" הוא תחנה בעולמות העליונים. לכל אחד מהם שם, ושמו מורה על פעולתו; לכל אחד מלאך ממונה, מחנות מלאכים, שערים ופתחים; ובכל אחד נידונים עניינים מסוימים ונגזרות גזרות מסוימות.

שבעת ההיכלות הללו עומדים כולם בעולם הבריאה. כך העלה הרמ"ק לאחר עיון: באצילות אי אפשר לומר שהם, שאין אנו יודעים מה יש שם; ובעולמות התחתונים אי אפשר, שהדברים גבוהים מהם. נמצא שכולם בעולם הבריאה — ורק ההיכל השביעי, העליון שבכולם, חציו כבר מחובר לעולם האצילות.

מן "העקדה" ועד "ישתבח" — ההכנה שקודמת לעלייה

קודם שמתחילה העלייה בהיכלות, יש סדר שלם של הכנה בתפילה:

- פרשת העקדה, קטע אחר קטע.
 - סדר הקורבנות והקטורת, "איזהו מקומן" וברייתא דרבי ישמעאל.
 - קדיש, "הודו", "אל נקמות ה'" ו"ארוממך ה' כי דיליתני" (תהילים ל, ב).
 - "ברוך שאמר" ומזמורי ההלל. האומר את המזמורים שמ"אשרי יושבי ביתך" והלאה — נחשב לו כאילו קרא את כל ספר תהילים, ולכן אומרים אחריהם "ברוך ה' לעולם אמן ואמן" (תהילים פט, נג).
 - "ויברך דוד" — ובתוכו נותנים צדקה, כדי שלא יקטרג המקטרג על התפילה.
 - שירת הים בכוונה — ונמחלים לו עוונותיו.
 - "ישתבח" — ומכאן מתחילה העלייה.
- הרב פתח את השיעור הכללי ואמר, שבימים אלו — שלושים ימי ההכנה שקודם לימים הנוראים — ראוי שיכוון אדם היטב בתפילתו ויעלה בשבעת ההיכלות, ולכן ראה למסור את הדברים בקיצור, כדי שיוכל אדם לזכור את המוטל עליו ולהתפלל כהוגן.

מפת העלייה בתפילת שחרית

הנשמה עולה יחד עם העולמות: עולם העשייה — בפרשת הקורבנות; עולם היצירה — ב"ברוך שאמר"; ומכאן ואילך עולם הבריאה. סדר הכניסה להיכלות בתפילת שחרית הוא זה:

ההיכל	מקומו בתפילת שחרית
א. לבנת הספיר	לקראת סוף שירת הים, לאחר "ויברך דוד", וב"ישתבח"
ב. עצם השמיים	בברכת "יוצר אור"
ג. היכל נוגה	מתחילת ברכת יוצר, מ"ברכו" ואילך
ד. היכל הזכות	התחנה הרביעית, בהמשך ברכת יוצר
ה. היכל אהבה וחסד	בברכת "אהבת עולם" וקריאת שמע
ו. היכל הרצון	בסוף ברכות קריאת שמע
ז. קודש הקודשים	לקראת סוף "אמת ויציב", ב"תהילות לאל עליון גואלם", ובאמירת "אדני שפתי תפתח" בעמידה

ובמנחה ובערבית יש סדר אחר; אלא שההכשרה הנעשית בשחרית מועילה גם להן — העיקר פעם אחת ביום.

חלק ראשון: שבעת ההיכלות בעליית התפילה

בחלק זה מרכז כל מה שנאמר בחמשת השיעורים על כל אחד משבעת ההיכלות שבעולם הבריאה. כל פרק בנוי באותו סדר: שם ההיכל ומשמעותו, מקומו בתפילה, המלאכים הממונים, מי שוכן בו, מה נגזר ונעשה בו, ומה נדרש מן האדם.

ההיכל הראשון — היכל לבנת הספיר

ממונה	טהריאל"ל, ומלאכי "בעלי עיניים"
תפקיד	בדיקת הנשמה בכניסה; זיווגים; קליטת תפילת הדמעה
צבע	גוון ספיר — לבן מנצנץ
מיוחד בו	משם נמסרות תפילות הציבור לסנדלפון

שם ההיכל ומשמעותו

זהו ההיכל הראשון והתחתון מכולם, הקרוב ביותר לעולם שלנו. שמו מורכב משתי מילים: "לבנת" — מלשון לבנה, והיא כנגד ספירת המלכות, שהיא השכינה הקדושה; ו"ספיר" — כנגד ספירת היסוד. שתי הספירות הללו מתחברות שם, וחיבורן הוא הרמז לזיווג — ומשם בא זיווגו של אדם. ועוד: כיסא הכבוד עשוי ספיר, וגם הלוחות שהביא משה רבנו מלמעלה היו של ספיר.

המלאכים "בעלי עיניים" ובדיקת הנשמה

המלאכים שבהיכל זה נקראים כולם "בעלי עיניים", לפי שהם רואים בדיוק את כל מעשי האדם וכותבים הכול בספר — מיום לידתו ועד הרגע שנשמתו עולה למעלה — ועולים ומעידים בבית דין של מעלה. בידם שרביטי אש, והם עצמם עשויים שביבי אש.

כשהנשמה נכנסת להיכל בודקים אותה: אם היא ראויה — היא ממשיכה לעלות; ואם אינה ראויה — משלחים אותה מיד אל שער הגיהנום לשנים עשר חודש, ונידונת שם עד שתסיים. ורק צדיק גמור, או מי שעברו עליו ייסורים שכיפרו עליו — נכנס וממשיך הלאה. שם נידון האדם אם הוא ראוי לגן עדן או לגיהנום.

תפילת ציבור ותפילת יחיד

כאן מבאר הרמ"ק את ההבדל שבין תפילת הציבור לתפילת היחיד, ושני כתובים באים כאחד:

- תפילת ציבור — "הן אל כביר לא ימאס" (איוב לו, ה) ו"ולא בזה את תפילתם" (תהילים קב, יח). אפילו יש בתוך המניין אדם אחד שאינו הגון או שלא כיוון — הקדוש ברוך הוא פוסח עליו ומעלה את תפילתו יחד עם כולם.
 - תפילת יחיד — "פנה אל תפילת הערער" (שם). קשה לה לעלות לבדה.
- וכשמגיעה תפילת הציבור אל פתח ההיכל מקבלים אותה מיד, והיא מתעכבת שם תחת יד הממונה עד שישלימו כל ישראל את תפילתם; ואז נמסרות כולן יחד ביד המלאך סנדלפון, הקושר כתרים לקונו. ואין מקומו של סנדלפון כאן: הרמ"ק עצמו מעיר שמקומו בהיכל השביעי, קודש הקודשים, מאחורי הפרוכת — אלא שמכאן נמסרות התפילות לידו.
- ומכאן מקורו של דבר שכתב הרב חיד"א, ורבים תמהו מהיכן הביאו: מי שנאנס ואינו יכול להתפלל בציבור — מחמת חולי, נסיעה, טיפול רפואי וכיוצא בזה — ישתדל לכתחילה להתפלל את העמידה בשעה שהציבור מתפללים; ובין כך ובין כך, ישתדל מאוד להוריד דמעות בתפילתו. המקור הוא בדברי הרמ"ק ב"פרדס רימונים", שער כ"ד פרק א'.

כלל ההיכל: לא תיכנס לשם תפילה אלא אם כן הוריד המתפלל דמעות בתפילתו — ששערי דמעה לא ננעלו. ומי שבוכה על עוונותיו בשעת העמידה, ולא רק ביום הכיפורים אלא בכל יום — מוחלים לו ותפילתו עולה.

עולם הנשמות: דו־פרצופין וירידה לעולם

זהו עולם הנשמות, ושם השכינה הקדושה מולידה את הנשמות. אין נשמה שהיא זכר בלבד או נקבה בלבד: כל נשמה נבראת כאחת, חציה זכר וחציה נקבה, כדו־פרצופין — כאדם הראשון שנברא כך.

הנשמות שוכנות שם זמן מסוים, ומשם הן יורדות מגן עדן העליון לגן עדן התחתון, ושם הן יושבות תקופות שונות — יש ארבעים יום, יש שלושה חודשים, יש שישה, שבעה, תשעה, ויש אף שנים עשר חודש.

וכשהן יורדות לעולם הזה הן נפרדות: חצי הזכר יורד במקום אחד וחצי הנקבה במקום אחר. אין הכרח שייפגשו מיד, ואין הכרח שיהיו בני אותו גיל — אלא כל אחד לפי מזלו, לפי מעשיו ולפי מה שנגזר עליו, עד שמוצא את בת זוגו ונושא אותה ומקים בית בישראל; ואז מתייחדות הנשמות שוב למעלה.

סדן הברזל, שקילת המעשים והכרזת הזיווגים

קביעת הזיווג אינה דבר קל. בהיכל זה יש סדן גדול ופטיש ברזל כבד המכה עליו ומוציא ניצוצות אש — והניצוצות הללו הן הנשמות הנפגשות זו עם זו. ועל הורדת הנשמות ממונים אלף ושלוש מאות ריבוא אופנים, שהם שלושה עשר מיליון מלאכים, כולם אש.

להיכל ארבעה צדדים, ובכל צד פתח שעליו ממונים שנים עשר אלף מלאכים — ארבעים ושמונה אלף בסך הכול. שני תפקידים להם: לשקול במאזניים את ערך נשמת הזכר מול ערך נשמת הנקבה, שאין מזווגים לאדם אלא לפי מעשיו, ככתוב "כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים" (תהילים קכה, ג); ולאסוף את כל הדמעות שאדם מוריד בתפילתו ובבקשותיו ולהעלותן לפני הקדוש ברוך הוא.

וכל הזיווגים מכריזים שם בשמיים: "בת פלוני לפלוני". ואפילו מי שלא נשא את בת זוגו ממש, אלא אישה הקרובה אליה במדרגתה — אף עליהם מכריזים שם.

ואף על פי שנקבע לאדם זיווג, יכול הוא להפסידו בעוונותיו, ואז הוא חי בצער עם אישה שאינה עושה את רצונו. ולפעמים ההפך — אדם קשה ואישה טובה; והכול תיקון וכפרת עוונות.

חומרת הגירושין

בצד מערב של ההיכל שוכנים שנים עשר אלף מלאכים מיוחדים, הבוכים ומורידים דמעות על כל אדם המגרש את אשתו הראשונה. וזהו שאמרו בגמרא: כל המגרש אשתו ראשונה — אפילו מזבח מוריד עליו דמעות (גיטין צ"ב). ודמעותיהם עולות עד לפני הקדוש ברוך הוא, והוא בעצמו מצטער ובוכה ואומר: "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שילחתיה" (ישעיהו נ, א).

ומפני מה הבכי? מפני שבשעת החתונה בירכו שבע ברכות; וברגע שהזוג מתגרש — ואפילו לאחר חמישים שנה — נעשות אותן ברכות למפרע ברכות לבטלה. לכן ענין הגירושין חמור מאוד.

(סיפר הרב על דיין מובחר מירושלים, שהשביעו אביו שלא יישב לעולם בדין של גירושין, וכשבא לפניו מקרה כזה — נמנע מלדון בו.)

ספר הזיכרון של הלומדים בלילה

כל מי שלומד תורה בלילה — בין שהתחיל מתחילת הלילה ובין שקם מחצות — ונשאר ער ברציפות עד עלות השחר, נרשם שמו בספר הזיכרון המיוחד של היכל לבנת הספיר, ונרשם בו בדיוק כמה לילות בשנה למד כך. ולימוד זה מחבר את שם הוי"ה עם שם אדנות, והוא ייחוד עליון.

ולפי אחד השיעורים, השם השולט בהיכל זה הוא שם י"ה.

ההיכל השני — היכל עצם השמיים

אורפניא"ל	ממונה
משכן הרוגי בית דין והרוגי מלכות; דיוקנם על ה"פורפירא"	תפקיד
לבן טהור — "כעצם השמים לטהור"	צבע
צדקיאל וכוס תנחומין; יופיא"ל שר התורה	מיוחד בו

מקומו והמלאך הממונה

העלייה להיכל זה היא בברכת "יוצר אור". המפקד העליון של ההיכל הוא המלאך אור פניא"ל — הוא המלאך שפגש יעקב אבינו כשעבר את פנואל — וכל מפתחות השערים שבהיכל מצויים בידו.

שלוש מחלקות של הרוגים

בהיכל זה שוכנות נשמותיהם של הרוגים משלושה סוגים, ולכל סוג מדור בפני עצמו, שאין מערבים ביניהם:

1. הרוגי בית דין — מי שעברו עבירות בזמן שהייתה סנהדרין ונתחייבו באחת מארבע מיתות בית דין: סקילה, שריפה, הרג וחנק.

2. הרוגי מלכות — מי שגזרה עליהם המלכות לעבור עבירות ולא הסכימו ונהרגו על קידוש השם, כרבי עקיבא וחבריו.

3. הרוגי אומות העולם — יהודים שהרגום הגויים על היותם יהודים, או שהלכו להציל יהודים ונהרגו.

ארבע מיתות בית דין שלא בטלו

ומה נעשה היום, שאין לנו סנהדרין? אמרו בגמרא: אף על פי שארבע מיתות בית דין בטלו, דין ארבע מיתות בית דין לא בטל. מי שנתחייב סקילה — נופל עליו כותל או בית ונהרג; ומי שנתחייב חנק — טובע בים. ואין זה עונש בלבד אלא תיקון: שאין הנשמה יכולה להיכנס למקומה בגן עדן עד שתעבור תהליך זה.

סיפר הרב מעשה שאירע: מו"ר אביו, הרב סלמאן מוצפי זצ"ל, נסע לרמת השרון, ושמע שם על בחור כבן עשרים וארבע שהלך עם חבריו לים, טבע ולא חזר. קרא אביו לכל חבריו וגילה להם שאותו בחור היה גלגול של אישה שלא טבלה כדין, ובגלגול הקודם נתחייבה חנק; ובטביעתו בים נשלם התיקון וכיפר על עונו. ובעקבות הדברים שבו כל אותם חברים בתשובה שלמה.

ה"פורפירא" — גלימת הקדוש ברוך הוא

המלאך אור פניא"ל נוטל את דמויותיהם של הנהרגים על ידי הגויים, חוקק אותן באש לזהות, ומניח על גלימתו המיוחדת של הקדוש ברוך הוא, הנקראת "פורפירא". והקדוש ברוך הוא מביט בהן בכל יום ובוכה עליהן. ועל כך נאמר: "פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש איתי... כי יום נקם בליבי ושנת גאולי באה" (ישעיהו סג, ג-ד) — וביום שיינקם דמם, תבוא הגאולה השלמה.

שני השערים הסתומים וכוס התנחומים

בהיכל שני שערים סתומים, ודרכם מראים להרוגי בית דין את גן עדן של הרוגי המלכות — איזה תענוגים יש להם, אילו מלאכים מלווים אותם, איזה כבוד והדר, וכמה מאירה נשמתם. והם נכווים ומתביישים ובוכים — ובושה זו עצמה היא כפרתם. ולאחר שנמחל עונם, משקה אותם המלאך כוס של נחמה תחת כוס התרעלה. ומכאן שיש מצווה להתפלל אף על נשמות הנידונות, ולתת צדקה וללמוד תורה לכפרתן — שיש בידינו כוח לסייע להן.

הלכה שהובאה בהקשר זה: הרואה לווית מת עוברת ואינו מלווה אותה — הרי הוא בנידוי (מועד קטן כח). והיושב בביתו בקומה גבוהה ואינו יכול לרדת — יעמוד ויאמר פרק תהלים או שניים או שלושה, ויאמר לנפטר: "לך בשלום ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין"; ואם יכול, יתן גם פרוטה לצדקה לעילוי נשמתו.

גווני הקשת וכוח התכלת

צבעי המקום שם הם לבן, אדום ותכלת, ועליהם נאמר: "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב — הוא מראה דמות כבוד ה', ואראה ואפול על פניי" (יחזקאל א, כח). ושלושת הגוונים הם שלוש המידות: לבן — חסד, והוא הימין; אדום — דין, והוא השמאל; וירוק-תכלת — רחמים, והוא האמצע.

ושאל הרמ"ק: מה מיוחד במראה הקשת, שהאריך בו הנביא יחזקאל כל כך? והשיב: המראה הזה מכניע את הקליפות, וצבע התכלת משמיד ומכלה את החיצונים.

ומכאן, כותב הרב "מעבר יבוק", נהגו בספרד: כשנולד להם ילד והיו מתיראים עליו מעין הרע, היו מכסים אותו בשמיכת תכלת — שהתכלת שומרת עליו ומכלה את הקליפות.

המלאך צדקאל וטיהור הנשמה בנהר דינור

המלאך צדקאל מכניע את הקליפות הבאות להפריע לנשמות, ונוטל את נשמת הנפטר ופושט ממנה את לבושה. ומהו אותו לבוש? המצוות והמעשים הטובים שעשה בעולם הזה, שנאמר "כי הליבשני בגדי ישע, מעיל צדקה יעטני" (ישעיהו סא, י).

ובכתוב אחר נאמר "וילבש צדקה כשריון" (ישעיהו נט, יז), ואמרו חכמים: מה שריון זה — קשקש ועוד קשקש מצטרפים לשריון שלם, אף צדקה — פרוטה ועוד פרוטה מצטרפות לחשבון גדול. וכן בתורה: כל מילה ומילה, כל תיבה ותיבה — קשקש בשריונו של אדם.

ואם מצא שהבגד מלוכלך מעט — מעבירו הלבנה בנהר דינור, שהוא נהר של אש, ומצחצח את הנשמה מכל לחלוחית וזוהמה של הנאות מיותרות בעולם הזה. ולאחר מכן מליבש אותה לבוש חדש של מחלצות — לבוש של העולם העליון — ונוטלה לראות את פני האדון ה' צבאות.

ומה הכוונה במי ש"זכה"? שקיבל שכל, וראה שקרבו ימיו, והרהר בתשובה ואמר וידי בכוונה ובדמעות והתחרט — הוא הזוכה לטיהור הזה כראוי.

עונש המזלזל בתלמידי חכמים

בהיכל זה נידון ונענש — הן בעולם הזה והן בעולם הבא — כל מי שזלזל בתלמיד חכם ובלומדי תורה, ואפילו זלזל בליבו בלבד ולא בדיבור. ולכן, מי שלא למד תורה באותו יום כראוי, צריך להיזהר ולהכין את עצמו.

ונענש שם גם מי שמשתמש במי ששונה הלכות לצורכי חול — לומר ללומד תורה "הבא לי כוס מים" וכיוצא בזה — שנאמר במשנה "ודאשתמש בתגא — חלף" (אבות א, יג). ואין ההיתר אלא לרב הנעזר בתלמידו המשמשו, שהוא מלמדו תורה.

הנהגת הבן איש חי: לגאון הבן איש חי היה שמש זקן, עם הארץ גמור, שבקושי ידע לקרוא ולהתפלל — וכך נהג גם בנו אחריו. ומדוע? כדי שלא להשתמש במי ששונה הלכות. וסיפר הרב שכשהיה ילד הזהירו אביו שלא להעיר לאותו שמש הערות על תפילתו.

יפיא"ל שר התורה

בהיכל זה יושב שר התורה, המלאך יפיא"ל. הוא היה רבו של משה רבנו בעולם הזה — שהקדוש ברוך הוא לימד את משה תורה, וכשהיה למשה דקדוק פה ושם, היה מלאך זה חוזר עמו על הלימוד.

ומה תפקידו? שלושה דברים:

- הוא ממין מי רשאי להיכנס להיכל ומי אינו רשאי.
 - הוא מזכיר לפני הקדוש ברוך הוא לשלם גמול טוב למי שרודף אחרי תלמידי חכמים לשמוע תורה: "ריבנו של עולם, תן שכר ליהודי הזה, הוא הולך לשיעור, הוא רץ לשמוע תורה".
 - הוא שומר על לומדי התורה מפני מלאכי חבלה, וכל החיצונים והמקטרגים — הקרויים "נחשים" — נכנעים מפניו ואינם יכולים להתקרב ללומד ולא לקטרג עליו כלל.
- ומי שהיה יכול ללכת ללמוד ולא הלך, או שבמקום לפתוח ספר פטפט או עסק במסרונים — נדחה משם ומסתלק בבושת פנים.

שלוש מדרגות הנבואה

מהיכל זה משתלשלת הנבואה, והיא בשלוש מדרגות:

1. המדרגה הפשוטה — נבואת מחזה כעין חלום, כדניאל וחבריו.
2. מדרגה גבוהה יותר — שאר הנביאים, כשמואל, ישעיהו, ירמיהו ותרי עשר.
3. המדרגה העליונה — משה רבנו לבדו, שנאמר "ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים" (שמות לג, יא).

צעקת היולדת ובכי התינוק בברית

בהיכל זה מלאך הממונה על בתי היולדות. הוא ושנים עשר אלף מלאכיו אוספים את צעקותיה של היולדת היושבת על המשבר — שבעים קולות היא צועקת — ומעלים אותן למעלה. וכשיש חס ושלום מלחמה, צער או קטרוג על ישראל, הם משמיעים את הקולות הללו, ומיד הקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים וקורע את גזר הדין.

ואין הלידה דבר שבטבע בלבד: עד שלא יבקע ההיכל הזה בכוח אותן צעקות — אין היולדת יולדת.

ואותו מלאך ממונה גם על ברית המילה: בשעה שהתינוק צועק ובוכה הוא נוטל את בכיו, וכשיש זעם בשמיים הוא משמיע את הבכי ההוא, והקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים ומגרש את המזיקים. והוא נוטל גם את דם הברית ומראה אותו למעלה, וכל המקטרגים בורחים — שלנו יש ברית קודש ולהם אין.

(ומכאן הזהיר הרב לבחור מוהל אומן וזריז, שלא להכאיב לתינוק יותר מן הצורך — שכבר דיברו חכמים על "צערא דינוקא".)

עוד בהיכל זה

- שם קובעים כמה בנים וכמה בנות יהיו לו לאדם.
- הצדיקים השוכנים שם מתחברים עם המלאכים ומקדשים את השם שלוש קדושות בכל יום, כנגד שלוש הקדושות שתיקנו לנו: קדושת שחרית, קדושת "ובא לציון" וקדושת מנחה. (וקדושת "יוצר" אינה נמנית עמהן, שהיא סיפור שירת המלאכים ולא קדושה שנתקנה לנו.)

מלכיא"ל (ועזריא"ל, קפציא"ל, פדא"ל בשאר הפתחים)	ממונה
ההיכל הגורלי — כל פסקי הדין: חיים, מוות, חולי, עושר	תפקיד
אור — ללא גוון מתגלה כלל	צבע
הבל פיהם של תינוקות של בית רבן	מיוחד בו

שם ההיכל, מקומו ואופיו

"נוגה" פירושו אור. העלייה אליו היא מתחילת ברכת יוצר, מ"ברכו" ואילך. הרקיע שבהיכל זה זך וטהור לגמרי, בלא שום גוון וצבע — שלא כהיכלות שלפניו. והכניסה אליו מותרת לבעלי עולם הבא בלבד.

המלאך הממונה הראשי עליו הוא מלכיא"ל, ולהיכל ארבעה פתחים.

כשמגיעות הנשמות הקדושות להיכל, מושח אותן מלכיא"ל בשמן מיוחד המגן עליהן שלא יישרפו בעוברן בנהר דינור, ואחר כך הן מוקטרות ומועלות על המזבח של מעלה. ומאירות בהן כ"ב האותיות שבהן ברא הקדוש ברוך הוא את העולם.

ההיכל הגורלי — פסקי הדין של העולם

זהו ההיכל הגורלי ביותר. בו מרוכזים כל פסקי הדין והגזרות על בני האדם, ובכל רגע יוצאים משם דינים: מי יחיה ומי ימות, מי יחלה ומי יתרפא, מי יעשיר ומי יעני, מי ישלוט ומי ייפול.

שם נידון בכל יום אם יחיה אדם, ובפרט חולה השוכב על ערש דווי — שם נידון מה יהיה עם חוליו, ואם צריך רפואה גוזרים עליו רפואה.

ושם נגזרות כל פקודות המלחמה שבעולם: אם תהיה מלחמה ומי ינצח, מי יילחם במי, איזה מלך או שליט יקום ואיזה ייפול. כל המלחמות מהיכל זה הן באות — ואין הדברים נחתכים בקבינט שלמטה אלא שם.

ארבעת הפתחים ושריהם

מה נעשה בו	המלאך	הצד
רושם את כל פסקי בית הדין ופרטיהם: מי, מה, כמה ומתי — עד לגובה המסים והארנונה שעל האדם לשלם באותה שנה.	מלכיאל	דרום
ממונה על חיים ומוות, ואצלו רשומים כל מי שנגזרו להם חיים באותה שנה. שם שער הרחמים, ודרכו עולות התפילות.	עזריאל	מזרח
שם חבילות חבילות של ייסורים, מחלות, עוני, הפסדים ונזקים. ושם רשומים גם ילדים קטנים הנפטרים בעוון אבותיהם ומכפרים על הדור, והקדוש ברוך הוא מרחם עליהם.	קפציאל	צפון
שער הרפואה. מקבל את תפילות המלאכים ותפילות ישראל על החולים, ורושם אותם לרפואה אם עשו תשובה, תפילה וצדקה; וחותרם לחיים את מי שכבר נגזר עליו למות.	פדיאל (לשון פדות)	מערב

השערים והחלונות המיוחדים

- שער השבת וראש חודש — סתום בכל ימות החול, ונפתח בשבת ובראש חודש בלבד.
- חלון הנעילה — בחלקו העליון של ההיכל קבוע חלון קטן הסגור כל השנה, ואף בשבת ובראש חודש. הוא נפתח ביום הכיפורים לחצי שעה בלבד, בזמן תפילת נעילה שלפני השקיעה; ודרכו נכנסים רק מי שנכתבו לחיים באותה שנה.

"מליץ אחד מני אלף" — כיצד הופכים קטגור לסניגור

המלאך מלכיאל מקבל את גזרי הדין, מעכב אותם וממתין — מחפש מליץ יושר לאדם. שנאמר: "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו, ויחוננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת" (איוב לג, כג-כד). ואמרו בגמרא: אפילו תשע מאות תשעים ותשעה מלאכים אומרים "ימות" ואחד אומר "יחיה" — ניצול (שבת לב ע"א). וכיצד נהפך אחד מהם לסניגור? כשהאדם, בשעה שהוא חולה או בצרה, מקבל על עצמו ברצינות לתקן מעשה מסוים: היה רגיל לדבר בבית הכנסת — וקיבל שלא לדבר עוד; היה רגיל בלשון הרע — וקיבל להיזהר. באותו רגע נהפך המלאך המקטרג לסניגור ומציל אותו. וזה ביאור הצלתם של אנשים מגזר דין קשה.

עונש חטאי הפה — ארבעים יום

מי שהפר שבועה או נדר, או שהוציא קללה מפיו, או שניבל את פיו בדיבור מגונה — מנדים אותו בשמיים ארבעים יום, ואין תפילתו מתקבלת בכל אותם ימים. ובמשך ארבעים הימים תיקו פתוח למעלה, ודנים בו בכל יום מחדש אם לקבל את תפילתו. ואם שב בתשובה — עומדים המלאכים ומתירים אותו ומכריזים "וסר עוונך וחסאתך תכופר" (ישעיהו ו, ז).

ומכאן היסוד לעריכת התרת נדרים וקללות ארבעים יום קודם ראש השנה (בי"ט באב), ושוב ארבעים יום קודם יום הכיפורים (בערב ראש חודש אלול) — כדי שיתקבלו התפילות בימים הנוראים.

וחטאי הפה בוראים משחיתים המעכבים את מצוותיו ותפילותיו של אדם, והם נזכרים בפסוק "והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית, והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו" (תהילים עח, לח) — עוון, משחית, אף וחמה. ולפיכך

אומרים פסוק זה, שיש בו שלוש עשרה תיבות, שלוש פעמים (ערבית של חול), והם "טל" — ובו מגרשים את מלאכי החבלה.

"תא הרצים" — מי נשמר בשעת סכנה

בהיכל זה מלאכים הרצים להציל בעת סכנה או אזעקה את מי שנגזר עליו לחיות, והם קרויים "תא הרצים" — כלשון "הרצים יצאו דחופים" (אסתר ג, טו). ואלו הזוכים לשמירה מיוחדת:

1. מי שהיה מעשרה הראשונים בבית הכנסת — בשחרית, במנחה, בערבית או בשיעור תורה. הוא נרשם בספר הזיכרונות, ומעלתו גדולה מאוד.
2. מי שחשב לעשות מצווה ונאנס ולא הצליח — נרשם לו כאילו עשה.
3. מי שגמל חסד של אמת עם המתים, וטיפל במת מצווה שאין לו מי שיטפל בו — תמונתו נחקקת ומצוירת בגן עדן.
4. מי שכבש את יצרו ועצר את עצמו מעבירה ברגע האחרון.
5. מי שדאג לחולים.
6. מי שלמד תורה או גידל את בניו לתלמוד תורה.

הבל פיהם של תינוקות של בית רבן

בהיכל זה ממונים שנים עשר אלף מפקדים, ולכל אחד מהם שנים עשר אלף מלאכים תחתיו — מאה ארבעים וארבעה מיליון בסך הכול. וכל תפקידם לאסוף ולשמור את הבל פיהם הטהור של תינוקות של בית רבן הלומדים תורה עד גיל שלוש עשרה, בקריאה, במשנה ובגמרא. והבל פה קדוש זה עולה למעלה, שומר על העולם שלא ייחרב, ומבטל את הגזרות ואת העצות הרעות שהגויים מתייעצים עלינו.

ובהיכל זה שוכנות גם נשמותיהם של תינוקות של בית רבן שנפטרו עד גיל שלוש עשרה, ורב גדיאל נער יושב עמם ומלמדם תורה, ונותן להם שכר כשכר הגדולים. (מעשה רב גדיאל נער מובא בהרחבה בחלק הרביעי.) ומהיכל זה בא שכרם של השולח את בניו לתלמוד תורה, של המנחם עניים, של המבקר חולים ושל המחזיר אנשים בתשובה.

אזהרה חמורה נאמרה כאן: המוציא את בנו מתלמוד תורה לעבודה או ללימודים אחרים — מקללים ומנדים אותו בשמים, ומאבד את חלקו לעולם הבא.

סגולת ההיריון בכ"ב אותיות

הנשמות שבהיכל מאירות בכ"ב האותיות שבהן נברא העולם. ודוד המלך — שלא היו לו חיים משלו, וקיבל שבעים שנה במתנה מאדם הראשון — התפלל תמיד "עשה עמי אות לטובה" (תהילים פו, יז), ו"טובה" בגימטריה כ"ב, כמניין אותיות התורה.

וכותב הזוהר שההיריון בא לעולם רק על ידי כ"ב האותיות, ובלעדיהן אין נשמה ואין היריון. ומכאן הסגולה שכתב רבנו יוסף חיים, הבן איש חי: יאמר את אותיות הא"ב, מאל"ף ועד תי"ו, כ"ב פעמים, ואחריהן את הפסוק "עשה עמי אות לטובה" כ"ב פעמים.

המאור זכותא"ל	ממונה
דין בזכות בלבד; שולחנות שבת; שכר לומדי תורה	תפקיד
—	צבע
ל"ב יתדות, כנגד קובעי עתים לתורה	מיוחד בו

שם ההיכל ואופיו

התחנה הרביעית נקראת "היכל הזכות", והשם השולט בו הוא שם "אל". זהו היכל מפחיד מאוד, ששם דנים בזכות בלבד. אי אפשר לבקש שם "תן לי על החשבון" או "הלוואה בהקפה" – הכלל הוא אחד: תביא זכויות, תקבל. ויש בו גם אש שורפת.

מעבר הנפטר ונהר דינור

היכל זה משמש תחנת מעבר לנפטר. אם יש בידו זכות – הוא עובר את ההיכל והולך לגן עדן; ואם אין בידו זכות – משלחים אותו לגיהנום ונידון שם כפי שנפסק לו, ואחר כך יוצא ובא לגן עדן.

ושם נהר דינור. הנכנס עובר בנהר של אש, והנשמה מצטחצחת ממה שדבק בה. ואומר הזוהר שכמעט אין אדם שאינו נידון בנהר דינור, שהרי כל אדם נהנה בעולם הזה הנאות מסוימות – באכילה, בשתייה ובטיולים.

סנהדרין של מלאכים

בהיכל יושבת סנהדרין של מלאכים, ובידיהם דיוקנו וציורו של כל אדם ואדם שבעולם. ולא סנהדרין אחת אלא שלושה אגפים: שבעים ושניים מלאכים מימין, שבעים ושניים משמאל, ושבעים ושניים באמצע – הימין כנגד החסד, השמאל כנגד הדין, והאמצע מתווך ביניהם. ועל כל אגף ממונה נשיא.

ושם נגזר מי יהיה גיבור ומי חלש, מי יעשיר ומי יעני, ומי יזכה לרפואה. וכל גזר דין מכריזים אותו בשמיים ארבעים יום מראש, וכולם יודעים מי יעלה ומי יפול.

ואפילו העופות מרגישים בהכרזות אלו. ולכן היה רבנו האר"י ז"ל מביט בעופות ובתנועת כנפיהם ויודע מהן את גזרי הדין, שנאמר: "כי עוף השמיים יוליך את הקול, ובעל הכנפים יגיד דבר" (קהלת י, כ).

עיכוב הבקשות ארבעים יום

כל בקשה העולה להיכל זה מתעכבת בו ארבעים יום, כדי לבחון את מעשיו של המבקש — אם מעשיו טובים ואם לאו; ולאחר ארבעים יום מחליטים אם לקבל את הבקשה. ומכאן גם היסוד לעריכת התרת נדרים ארבעים יום קודם ראש השנה וארבעים יום קודם יום הכיפורים.

דין החולים

שם נידון החולה אם יקום מחוליו. ואמרו חכמים, שכיוון שעלה אדם למיטתו אומרים לו למעלה: הבא זכות והיפטר — תצא אל החופשי. ומשם באה הרפואה לחולים.

גזרת "בני, חיי ומזוני"

שם נגזרים על האדם שלושת הדברים שאמרו עליהם חכמים: "בני, חיי ומזוני" — לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא" (מועד קטן כח ע"א). כמה בנים יהיו לו ואם יתקיימו, כמה שנים יחיה ובאיזה אופן יחיה, וכמה תהיה פרנסתו בכל יום, בכל חודש ובכל שנה.

ודברים אלו נקבעים במקום גבוה מאוד — במזל העליון — ומשם הם יורדים דרך היכל זה למי שזכה.

שולחנות השבת

בהיכל זה מברכים את שולחנות השבת. אדם עושה סעודת ליל שבת — יורד מלאך ומצלם בשידור חי את השולחן כולו: כיצד הוא מסודר, אם המפה ישרה ונקייה, מה הצלחות והמאכלים שעליו, ומי הם המסובים סביבו. וכן בסעודת שחרית וכן בסעודה שלישית. ומשם שכרה של כל סעודה וסעודה. והקדוש ברוך הוא וכל המלאכים מברכים את כל המסובים בשולחן בכל הברכות.

ומכאן מובן מה שכתבו הפוסקים בענין סעודה שלישית: לא יאכל אדם סנדוויץ' בדרך אגב, אלא יניח צלחת, מגש ומזלג ויסב כראוי — כאילו הוא יושב לפני המלך; שהרי למעלה רואים ומצלמים.

ל"ב מלאכים לעוסקים בתורה

על כל מי שעוסק בתורה ממונים ל"ב — שלושים ושניים — מלאכים, השומרים עליו ונלחמים עליו למעלה. ובתנאי אחד: שילמד גם ביום וגם בלילה, ולו חצי שעה ביום וחצי שעה בלילה, לקיים "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). אין הכוונה שיישב כל היום — יכול הוא לצאת לעבודתו — אלא שיקבע עתים בשני הזמנים.

ומדוע דווקא שלושים ושניים? כנגד ל"ב נתיבות חכמה, וכנגד האותיות שבהן מתחילה התורה ומסתיימת: בי"ת של "בראשית" ולמ"ד של "ישראל".

ומי שהיה יכול לעסוק בתורה ולא עסק — מענישים אותו שם. ולכן אין לאדם לבזבז אפילו רגע אחד מחייו בדברים בטלים.

גן עדן של תינוקות שנפטרו בעריסה

ובאותו היכל שוכנות נשמותיהם של תינוקות שנפטרו בקטנותם ממש, בעריסה — יש להם גן עדן משלהם שם בהיכל הזכות. (ולהבדיל מהם, תינוקות של בית רבן שכבר למדו תורה עד גיל שלוש עשרה — מקומם בהיכל נוגה, אצל רב גדיאל נער.)

ההיכל החמישי – היכל אהבה וחסד

ממונה	סניגור"ה, ורוח סור"ה בעל המפתחות
תפקיד	שומר ישראל; אוצר הנשמות העתידות
צבע	לבן, שחור, ירוק ואדום
מיוחד בו	משם שומר משה רבנו מרעב ומשוד

שם ההיכל ומשמעותו

שמו של כל היכל מורה על פעולתו. "היכל אהבה חסד" – כל אהבתנו לקדוש ברוך הוא עולה לשם, ואהבת ה' אלינו יורדת משם כפל כפליים. וזהו ההיכל שנכנס אליו אדם האוהב את הקדוש ברוך הוא ומכוון בתפילתו; וכן מי שעובד את ה' מתוך שמחה ושמח בכל מצווה שהוא עושה – דמותו נרשמת בהיכל.

וכדי לזכות לכך צריך לרכוש אהבת ה', וללמוד הרבה בעניין זה.

ושם ההיכל הזה – "אל שד"י", ועליו אמר יעקב אבינו: "אל שדי נראה אלי" בלוז בארץ כנען ויברך אותי" (בראשית מח, ג). ובאותו היכל שומר משה רבנו על האדם מרעב ומשוד – שלא תחסר לו פרנסה ושלא יבואו עליו מחבלים. וכשיבוא המשיח, יעורר את ההיכל הזה למעלה, וכנגדו יש היכל תחתון למטה כדוגמתו ממש; ואז ישמור שם "אל שד"י" על הצדיקים ועל הטובים שבארץ ישראל, וירפא את כל הסובלים מחוליים.

המלאך הממונה – "שומר ישראל"

ממונה על ההיכל מלאך שתפקידו סניגור – ובפרדס רימונים שמו סניגור"ה – והוא עומד ללמד סניגוריה על ישראל, שלא ישלט עליהם צד שמאל. ובאותו היכל גוונים הנקראים לבן, שחור, ירוק ואדום, וארבעתם נכללים ברוח אחת ששמה סור"ה, שר כל החיילות; בידו כל המפתחות וכל האצרות – אין מפתח ואין אוצר שאינו בידו.

אומר רבי שמעון בר יוחאי: כל רזיו וסתריו של ריבון העולמים מצויים בידו, והוא נקרא שם "שומר ישראל", והוא שומר על נתיבות תפילותיהם של ישראל.

ומפני מה נצרך לכך? מפני שהעוונות גורמים שהמזיקים עומדים בדרך ומעכבים את עליית התפילה. והוא מכיר את כל הנתיבים ואת דרכי העקיפין, ויודע להעלות את התפילות בדרכים שאין המזיקים מצויים בהן ואינם יודעים עליהן.

סתרי האותיות – במה עוסקים שם

כל סתרי התורה והסודות הנעלמים שבכל אות ואות שבתורה – שם הם בידו. וכדי לשכך את האוזן ולהבין מהם "סתרי תורה" ובמה עוסקים שם הצדיקים, הביא הרב את דברי הרב "ראשית חכמה" בשם הרמ"ק:

באות א' יש יו"ד למעלה, יו"ד למטה ויו"ו באמצע, שגימטרייתם יחד עשרים ושש, כמניין שם הוי"ה, והוא סימן לאחדותו של הקדוש ברוך הוא. ואותה יו"ד עליונה — בקוצה בלבד תלויים מאה אלף עולמות עליונים. צא וחשוב כמה תלוי ביו"ד כולה, וכמה בשאר חלקי האות. ומכאן, שבכל אות ואות שאדם מוציא מפיו צריך להיזהר.

הדקדוק בקריאת שמע ובתפילה

ולכן צריך לדקדק מאוד בתפילה ובלימוד תורה. הטור, ואחריו מרן הבית יוסף (אורח חיים סימן ס"ב) ושאר הפוסקים, הביאו מן הגמרא כמה צריך להיזהר בקריאת שמע להבדיל בין אות לאות, ובייחוד באותיות דומות הסמוכות זו לזו — כגון "ושמתם את", "על לבבכם" (שני למ"דים ושני ב"תים). ושישים אותיות כאלה יש בקריאת שמע, והן "שישים גיבורים" השומרים על האדם למעלה.

ואמרו בגמרא: כל המדקדק בקריאת שמע — מצננים לו גיהנום (ברכות טו ע"ב). ומידה כנגד מידה: כשם שהוא מצנן את עצמו וקורא במתינות, אות באות כראוי — כך עושים לו למעלה.

וחידש שם מרן הבית יוסף דבר פלא: שאין הדבר בקריאת שמע בלבד אלא אף בתפילה ובברכות. לא יבלע אדם את המילים, אלא יאמר מילה במילה ותיבה בתיבה במילואה; ואם ממחר — יאמר במהירות, אך ברור ונעים.

ומדוע דיברה הגמרא דווקא בקריאת שמע? מפני שבזמננו לא היו סידורים בידי כל אדם, ורוב הציבור היו שומעים את התפילה מפי החזן ויוצאים בה — והחזן היה בקי ומיומן, לא כבזמננו — ורק את קריאת שמע היה כל אחד קורא בעצמו. אבל היום, שכל אחד מתפלל לעצמו ומברך ברכות השחר לעצמו, צריך כל אחד להיזהר לבטא את המילים נכון ולחתוך את האותיות כהוגן, שלא תיחסרנה אותיות.

ארבעת עמודי חיות הקודש והאופנים

המלאך ממונה להאיר על הארץ, ומחלקו יוצאים ארבעה עמודי חיות הקודש: רפאל, אוריאל, מיכאל וגבריאל. ויש שם שני זוגות אופנים, שנאמר "כאשר יהיה האופן בתוך האופן" (יחזקאל א, טז) — אופן בתוך אופן. ושרי מעלה שם הם שרפים, שכל המתקרב אליהם נשרף, ואין אדם יכול לקרב לשם. ועוד יש בהיכל שס"ה יתדות — עמודים — ועליהם אותן ארבע חיות הקודש.

הערה: הכוכבים אינם העולמות שאנו עוסקים בהם

נשאל הרב אם הכוכבים הם עולמות, והשיב: אמת, כל כוכב הוא עולם, וכן כתב בפרקי דרבי אליעזר. אלא שאין אלו העולמות שמדובר בהם כאן: הכוכבים הם עולמות תחתונים שבעולם העשייה, ואילו האוצרות שאנו עוסקים בהם אינם נראים לעין והם למעלה למעלה. יש שמיים ויש שמי השמיים, ובשמי השמיים אין סוף למרחקים. ואף שהמדענים מדברים על מרחקים של מיליוני שנות אור — והם צודקים, המרחקים אדירים — הכול נעשה ברגע אחד.

אוצר הנשמות העתידות לבוא

בהיכל זה שוכן אוצר כל הנשמות העתידות לבוא לעולם ועדיין לא נולדו. בשעת חטא אדם הראשון נתקלקל חלק מן הנשמות, וחלק פרחו ממנו; ועוד היה עתיד להוליד בנים ובני בנים בלא חטא עץ הדעת — ונעצר הדבר. וכשיבוא המשיח יבואו נשמות חדשות שלא היו מעולם בעולם, ומשם הן באות. ואמרו: "עתידה אישה שתלד בכל יום" (שבת ל ע"ב). ואמרו רבותינו: "אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף" (יבמות סב ע"א) — והוא אותו אוצר נשמות שבהיכל זה.

אין מקום לפחד

ומכאן, אמר הרב, צריך להתעודד. אנשים קוראים בעיתונים ושומעים פרשנים המפחידים את הציבור, ואין בידם ידיעה. יראתנו צריכה להיות מאימת הדין בלבד: בכל יום יחשוב אדם מי יודע מה יהיה מחר ויתפלל לשמיים —

אבל בטוחים אנו בה' יתברך, כמו שאנו אומרים בראש השנה: "בחסדיך אנחנו בטוחים, תיכון תפילתנו קטורת לפניך כריח ניחוחים". ואם כן — אין לפחד.

הכפלת שכר המצוות לקראת השבת

כמה מלאכים יש באותו היכל? "אלף אלפי אלפים" ו"רבי רבבות" — ואומר הזוהר שאין להם מספר. והקשה הרב "תורת חכם" — הוא רבנו חיים די לה רוזה זצ"ל, מחבריו של הרש"ש: הרי הזוהר עצמו נוקב במספר, ואיך אמר שאין מספר? ותירץ: כמה מחנות כאלה יש — אין אנו יודעים ואי אפשר לספור; אבל אם תיטול אחד מהם, אותו אחד מכפיל את עצמו במאה ושבעים מיליון עולמות בשבת. וכך כותב "תורת חכם": כל מצווה שאדם עושה וכל לימוד תורה שהוא לומד — עולים למעלה לעולם העליון ונכפלים; והכפלתם עולה והולכת לקראת השבת:

שיעור ההכפלה	הזמן
פי עשרה	ביום חול
פי מאה	בערבית של ליל שבת
פי אלף	בשחרית של שבת
פי רבבה (עשרת אלפים)	במוסף של שבת
פי י"ז אלף ריבוא — שהם מאה ושבעים מיליון	במנחה של שבת

נמצא שהנותן פרוטה אחת לצדקה — נעשית לו כמאה ושבעים מיליון פרוטות.

אילנות הגפנים והרימונים

ומה הם אותם מחנות שאין להם מספר? אילנות של גפנים, כולם של הצדיקים — כעין שראה שר המשקים: "ובגפן שלושה שריגים" (בראשית מ, י'); וכן רימונים, שעליהם רמז שלמה המלך בשיר השירים.

ומה תפקידם? כולם מעוררים את אהבת ה' יתברך לישראל, והוא מוציא מגנזיו אלפי אלפים טובות ורחמים. ומכאן שאין מקום לדאגה: יש מנהיג לעולם, והוא שולח טובות, רחמים וחסדים.

והם מעלים למעלה את כל הצדקות שישראל עושים, ואת מסירות הנפש שלהם. ואפילו מי שאינו מאמין ומוסר את נפשו למען יהודי — הקדוש ברוך הוא אוהב זאת, ומסירות נפש זו עולה למעלה ופועלת פעולות נשגבות שאין אנו מבינים אותן.

נשמות הרוגי קידוש השם

שם שוכנות כל נשמותיהם של אלה שנהרגו על קידוש השם לאורך הדורות — ובכללם נשים, ילדים ותינוקות — ובראשם יושב רבי עקיבא בן יוסף, מנחם אותם ומלמדם תורה. ורק נשמות אלו נכנסות לשם, ואחרות אינן נכנסות. והן נכנסות ישירות, בלא לעבור בנהר דינור.

וכרבי עקיבא, שאמר בשעת מיתתו על הפסוק "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" (דברים ו, ה) — "בכל נפשך", אפילו נוטל את נפשך. אמרו לו תלמידיו: עד כאן? אמר להם: כל ימיי הייתי מצטער על פסוק זה, מתי יבוא לידי ואקיימנו — ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? ולכן היה מחייך בשעה שהרומאים נוטלים את נשמתו ביום הכיפורים.

שער השבת — סילוק הרוגז והדאגה

בשעת כניסת השבת פותח הקדוש ברוך הוא את שער ההיכל הזה, ותפקידם של המלאכים שם לסלק מישראל כל רוגז, כל דאגה וכל עצבות — ואף לסלק את הדין השורר בגיהנום.

ואמר הרב: ראה מה שקורה ביום שישי. הפחידו את עם ישראל והיו אנשים בפחד; נכנסה שבת — וכולם נרגעו וחזרו לבתייהם. ומאין הרוגע הזה? מן ההיכל הזה. ולכן יש להודות לשם יתברך על כך.

ההיכל השישי – היכל הרצון

ממונה	רזיא"ל (ומיכאל, גבריאל, רפאל, אוריאל-נוראל בפתחיו)
תפקיד	עת רצון לכל תפילה; גזרת הטיפה קודם לידה
צבע	—
מיוחד בו	נשמת משה רבנו; "גינת אגוז"

שם ההיכל ומשמעותו

ההיכל השישי, שהוא לפני האחרון, נקרא "היכל הרצון", והוא כנגד ספירת התפארת. ומהו "רצון"? כנגד הכעס וכנגד הרוגז: רצון וטובה לכל בקשה ובקשה. ולכן מבקשים "שעת רצון", כמו שאנו אומרים במנחה של שבת: "ואני תפילתי לך ה' עת רצון, אלוהים ברוב חסדך ענני באמת ישעך" (תהילים סט, יד). וכל בקשה מצויה בהיכל זה.

המלאך הממונה הראשי עליו ועל כל פתחיו הוא המלאך רזיאל.

נשמת משה רבנו

לשם עלתה נשמתו של משה רבנו, והוא לבדו שם. ולכן נפטר משה בנשיקה, שנאמר: "וימת שם משה עבד ה'... על פי ה'" (דברים לד, ה) — שהקדוש ברוך הוא כביכול נתן פיו על פיו של משה, נשקו וגטל את נשמתו, ונתחברה נשמתו עם הקדוש ברוך הוא בעצמו.

שישה פתחים וסודות התורה

בהיכל זה שישה פתחים: ארבע רוחות השמיים, מעלה ומטה. ובפתחים אלו גוזזים כל האורות שבעולם, וכל סודות התורה העתידיים להתגלות בבוא המשיח — מהיכל הרצון הם באים.

עשרה הרוגי מלכות ו"גינת אגוז"

נוסף על משה רבנו, השוכן שם במקום מיוחד, שוכנות שם נשמותיהם של עשרה הרוגי מלכות — כרבי עקיבא וחבריו. והם עוברים שם בלא נהר דינור, בעוד שכל שאר הנשמות מוכרחות לחצות את נהר האש. והמקום שהם שוכנים בו נקרא "גינת אגוז", שנאמר: "אל גינת אגוז ירדתי לראות באיבי הנחל, לראות הפרחה הגפן, הנצו הרימונים" (שיר השירים ו, יא).

ומדוע דווקא הם? מפני שמסרו את עצמם על קדושת שמו יתברך ולא רצו להפסיק מללמד תורה לישראל, בשעה שגזרו הרומאים שלא ילמדו תורה.

מיכאל ופתח הסניגוריה

הראשון שברשימת המלאכים שבהיכל הוא מיכאל, האפוסטרופוס של ישראל, הממונה לתבוע את דינם ולומר עליהם דברי סניגוריה תמיד. (ואין הכוונה שאנו זקוקים לסניגור — סניגורנו הוא הקדוש ברוך הוא בעצמו.)

יש שם פתח שהסניגוריה עולה בו תמיד. פתח זה נסגר רק רגע אחד מיום שנברא העולם — בשעת חורבן בית המקדש. שכן נכנסו הגויים להיכל, ואילו היה הפתח פתוח היו יכולים לעלות; ומרוב רחמיו סגר הבורא את הפתח. באותה שעה לא עלו תפילותינו — ובינתיים נחרב הבית והייתה בו כפרה לישראל. ועל כך נאמר: "השיב אחור ימינו מפני אויב" (איכה ב, ג).

גבריאֵל, ההיריון והגזרה על הטיפה

גבריאֵל עומד באותו פתח, והוא הממונה על ההיריון. כמובא בזוהר בהקדמת בראשית (דף י"ב), וכן בגמרא (נידה טז ע"ב): בשעה שעומד ולד להיווצר, נוטל גבריאֵל את הנשמה ומביאה לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא גוזר עליה — חכם או טיפש, עשיר או עני, גיבור או חלש; אבל צדיק ורשע — אינו גוזר.

ומהיכל זה משתלשלים כוחות ההיריון של כל אישה ואישה, ולכן צריך שתעלה התפילה על כך לשם.

והקשה רבי שמעון עצמו: הרי שמו של מלאך ההיריון "לילה", שנאמר "והלילה אמר הורה גבר" (איוב ג, ג) — ואיך אמרת גבריאֵל? והוא עצמו תירץ: אחד הוא. שמו גבריאֵל, ובלילה קוראים לו "לילה", לפי שהוא שולט בלילה.

רפאל, אוריאֵל-נוריאֵל וארבעת היסודות

בצד מזרח עומד המלאך רפאל, שר הרפואה, והוא מזכיר וקורא את שמות החולים לפני הקדוש ברוך הוא. ובצד מערב עומד אוריאֵל, ושמו גם נוריאֵל: ביום, בשעה שיש אור — אוריאֵל; ובלילה מתחלף שמו לנוריאֵל. הוא שולט בחודש סיוון, שאז באה רפואה לעולם, ובידו שס"ה ריבוא מחנות של מלאכים, כמנין ימות השנה. ואור היום הראשון של הבריאה גנוז שם.

ועוד: ביום שני יש שם אש אדומה, והיא אש המזבח. וארבעת היסודות מסורים לארבעה מלאכים:

המלאך הממונה	היסוד
גבריאֵל	אש
רפאל	רוח
אוריאֵל	עפר
מיכאל	מים

אלה הם הארבעה, וכל ההיכלות נכללים בו.

בדיקת התפילות וחומת ברזל

כל תפילותינו עולות לשם ונבדקות אחת אחת: אם תפילת יחיד או תפילת ציבור, אם כיוון בה או לא כיוון בה — הכול נבדק בדקדוק. וכל בקשה שאדם מבקש נידונית שם: אם תתקבל ואם לא. ולפעמים נענים לבקשה אך מעכבים אותה זמן־מה, מפני שהאדם עדיין אינו ראוי; ויש בקשה שמתמלאת רק לאחר שנה, שנתיים ואף עשר שנים — אי אפשר לדעת.

ודבר מבהיל מאוד יש כאן: העוונות בונים חומת ברזל המפסקת בין האדם לבין הבורא יתברך שמו. אדם אוכל ושותה, שוכח את הקדוש ברוך הוא, מתבטל מן התורה ואינו עוסק בה — ובעוונותיו נעשית אותה חומה, וממילא אין תפילתו נשמעת: צועק וצועק ואינו נענה.

ומה התיקון? אם יש צדיק בדור, יכול הוא בתפילתו ובבקשתו לעשות חלון באותה חומה, ודרך החלון עולה התפילה. ואם גברו העוונות מאוד עד שאינו מצליח לעשות חלון — עושה לפחות חרכים, סדק צר של הצצה:

אין רואים דרכו כדרך חלון, אבל מציצים. ועל זה אמר הזהר: "משגיח מן החלונות, מציץ מן החרכים" (שיר השירים ב, ט). והכול לפי מצב הדור ולפי רוב המעשים.

ההיכל השביעי – היכל קודש הקודשים

ממונה	סנדלפון
תפקיד	קושר כתרים מכל תפילות ישראל
צבע	אין ציור ואין גוון — נעלם ומתעלה
מיוחד בו	מחובר לעולם האצילות; שם נשמות חדשות

הכניסה: "אדני שפתי תפתח"

ההיכל השביעי, קודש הקודשים דבריא, הוא הגבוה מכולם. מתחילים להיכנס אליו לקראת סוף "אמת ויציב", ב"תהילות לאל עליון גואלם", ונכנסים אליו ממש בשעת תפילת העמידה של שחרית, באמירת "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" (תהילים נא, יז).

ומדוע נזכר שם אדנות דווקא, ולא שם הוי"ה שהוא רחמים? לפי ש"אדני" בגימטריה שישים וחמש, והוא בדיוק מניין "היכל" — ובאמירתו נפתח ההיכל השביעי. ולכן אנו עומדים באותה שעה, לאחר שעד כאן ישבנו.

מדוע "קודש הקודשים"

עשר ספירות הן, ושישה היכלות קדמו להיכל זה. ההיכל הראשון, לבנת הספיר, תפס שתי ספירות — "לבנת" כנגד המלכות ו"ספיר" כנגד היסוד; וחמשת ההיכלות שאחריו נטלו ספירה אחת כל אחד. הרי שבע ספירות בשישה היכלות. נשארו שלוש: "קודש" — הכתר, "קודשים" — חכמה ובינה. וזו בחינת הראש: הכתר של החכמה והבינה. ולכן נקרא היכל זה "קודש הקודשים", והוא כפול ומשולש ועליון מכולם.

מה יש בהיכל

בהיכל זה אין שום צער, והכול נעלם, סתום וחתום, ואי אפשר לתארו — לא ציור ולא צורה ולא גוון — מפני שהוא מחובר לאצילות. רבי שמעון בר יוחאי לא רצה לגלות את שבתוכו, ואמר רק זאת: הוא ההיכל המחובר את כל ההיכלות זה לזה, והוא המחובר את העולמות עם עולם האצילות, שחלקו כבר שייך לאצילות — והוא גם בעולם הבריאה וגם בעולם האצילות.

ומשל לשרשרת: חוליה ועוד חוליה, והחוליה העליונה חציה כבר למעלה וחציה אצלך. כך היכל זה — חלקו בעולם הבריאה וחלקו בעולם האצילות. ונמצא שנכנסים אליו מן הבריאה, ונכנסים בו אל האצילות.

והרמ"ק כתב: לא יכולתי לכתוב עוד דברים, שהכול שם סתום וחתום ואי אפשר לגלות שום מילה ושום דבר.

הפרוכת

בהיכל זה פרוכת, כדוגמת הפרוכת שהייתה בבית המקדש, שנאמר: "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקודשים" (שמות כו, לג). ושתי פרוכות היו, והכהן הגדול היה עובר ביום הכיפורים ביניהן, ופניו אל ההיכל ואחוריו אל העם; וכשיצא — יצא באותה דרך, פניו אל ההיכל, ורק אחר כך פנה אל הציבור.

סנדלפו"ן וקשירת הכתר

וכל תפילותיהם של ישראל, המתפללים בכל העולם, נעשות שם קשרים ועטרות לשם יתברך. והמלאך סנדלפו"ן — חברו של מטטרו"ן — נוטל את כלל התפילות, עושה מהן כתר, ומניחו על ראשו של מלך המלכים, והוא מעלה את כל התפילות וחותרם אותן.

ובאותו רגע שהוא קושר את הכתר — מזדעזעים כל העולמות, וכל שבעת ההיכלות שהזכרנו צועקים ברטט ובחרדה: "ברוך כבוד ה' ממקומו" (יחזקאל ג, יב) — שאינם יודעים היכן הוא, ולכן מברכים אותו "ממקומו".

זמני התפילה בעולם ושעון גן עדן

שאל הרמ"ע מפאנו: הרי שעת שחרית אינה שווה בכל העולם — שחרית שלנו אינה כשחרית של אירופה, ולא כשל אמריקה, ולא כשל אוסטרליה. כיצד אפוא נעשה הכתר ועולות כל התפילות כאחת?

ותשובתו: "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל" (תהילים כב, ד) — הקדוש ברוך הוא יושב ומצפה עד שתסיים בית הכנסת האחרונה שבעולם את תפילתה. הוא יודע בדיוק את המקומות ואת השעות, ומתי נגמרת תפילת שחרית האחרונה — ואז הוא מעלה את כל התפילות ומקבלן. וכן בשחרית, וכן במנחה, וכן בערבית: נכנסות כולן יחד, ואז נסגר השער, ומתחילות תפילות אחרות.

ובגן עדן — כתב הרש"ש שהסדר שם לפי שעון ירושלים.

וכלל נקוט: תפילת אדם היא לפי מקומו באותה שעה. הנוסע ממקום למקום ורואה בדרך זריחה או שקיעה — הולך אחר המקום שהוא נמצא בו באותו רגע, לא אחר מקום צאתו ולא אחר מקום הגיעו.

ויש תפילות שנושרות בדרך ואינן מגיעות: או שלא התפללו אותן בזמן, או שלא כיוונו בהן, או שהמתפלל לא שב בתשובה והמשיך במעשיו הרעים ולא התחרט.

נשמות מעולם האצילות ונשמת המשיח

בהיכל זה נשמות חדשות שעדיין לא באו לעולם — אותן נשמות שאדם הראשון היה עתיד להוליד, ולא נגע בהן ולא נפגמו כלל, והן מעולם האצילות. וביניהן נשמת המשיח.

ומעולם האצילות לא זכו אלא יחידים:

המדרגה	מי זכה בה
נפש דאצילות	נדב ואביהוא; ואחר כך נטלה פנחס בן אלעזר
רוח דאצילות	חנוך תחילה — "ויתהלך חנוך את האלוהים ואיננו כי לקח אותו אלוהים" (בראשית ה, כד); ואחריו יוסף הצדיק, בשעה שעמד כנגד יצרו
נשמה דאצילות	משה רבנו
חיה ויחידה דאצילות	מלך המשיח, לעתיד לבוא

ועליו נאמר: "ונחה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'" (ישעיהו יא, ב). והוא יפתח את השער הזה, וכל הנשמות העתידות לבוא — יבואו מיד.

שבעת ההיכלות לדעת הגאונים

לאחר שכתב הרמ"ק שאין בידו לגלות עוד, הביא את דברי רב נטרונאי גאון ורב נחשון גאון, וזה סדרם:

מה שכתבו הגאונים	ההיכל
שם עולות שלוש תפילותיהם של ישראל בכל יום. ועוד: עתיד הקדוש ברוך הוא לקבץ משם את גלויות ישראל.	הראשון — לבנת הספיר
קיבוץ הגלויות.	השני
שם נשמות תינוקות של בית רבן, מיום היוולדם ועד גיל שלוש עשרה, והם לומדים תורה מפי הקדוש ברוך הוא בכל יום. והשכינה מחבקת אותם ומקריבה אותם על המזבח של מעלה, והם מכפרים על עוונותינו.	השלישי
שם המלאך המטהר את הנפשות שנתלכלכו, והוא מטהרן במים של אבני שיש טהור.	הרביעי
ממונה שם נוריאל, והוא ממונה על נהר דינור, שהוא אש חיות הקודש הנעשית מזיעתן. וחס לנו לדבר בסודות אלו.	החמישי
ממונה שם חנוך, לבוש זיו עליון. הוא מנקה את הנשמות מלחלוחית הגשמיות של העולם הזה, מטהרן ומלבישן בגדי זיו המצוירים באורות של הקדוש ברוך הוא. ואין רשות לדבר בזה יותר.	השישי
ממונה שם סנדלפון, והוא ממונה על העוברים והנפלים שהפילו הנשים; הוא מחיה אותם ונותן להם נשמות, ובידו מלבושים. וגם הנביאים שוכנים שם, ומקבלים הכול מידי גבריאלי.	השביעי

ובענין קיבוץ הגלויות הוסיף הרב: בכלל הגלויות גם עשרת השבטים, שהם מרובים מאיתנו והם עתידים לבוא. וכותב הזוהר הקדוש שבני ראובן עתידים לבוא ולהילחם בגוג ומגוג עצמו ולהשמידו; ומהיכן יבואו? מעבר לחלח וחבור והרי מדי, שהוא פרס. וחס לנו לדבר במקומות שהם בסתרי אלוהי השמיים.

ובענין ההיכל הרביעי הוסיף: זהו שאמר רבי עקיבא לחבריו בשעה שעלו למרום — כשתגיעו לאבני שיש טהור, אל תאמרו "מים מים".

איזו תפילה עולה לאיזה היכל — לפי "חסד לאברהם"

כותב רבי אברהם אזולאי בשם הרמ"ק, שהביא בספר "פרדס" שער כ"ד: לכל תפילה יש "כתובת" — ההיכל שאליו היא צריכה לעלות, ולא כל תפילה עולה לכל היכל. וזה סיכומם של הדברים:

ההיכל	איזו תפילה עולה בו	הממונה
א. לבנת הספיר	אין תפילה נכנסת לשם אלא אם כן הוריד המתפלל דמעות	מלאך מיוחד הממונה על ההיכל
ב. עצם השמיים	צעקת היולדת היושבת על המשבר — ועד שאין צעקותיה בוקעות את ההיכל, אין היולדת יולדת	אור פניא"ל, וכל מפתחות השערים בידו
ג. היכל נוגה	הבל פיהם של תינוקות של בית רבן הלומדים תורה	מלכיאל
ד. היכל הזכות	כל בקשה — וארבעים יום עד שהיא מתקבלת	—
ה. אהבה וחסד	שם שומר משה רבנו על האדם מרעב ומשוד	—
ו. היכל הרצון	שם נגזר על הטיפה קודם שנולד: חכם או טיפש, עשיר או עני, חולה או בריא, גיבור או חלש — חוץ מצדיק ורשע	רזיאל
ז. קודש הקודשים	כל התפילות — והוא מעלה אותן וחותרם אותן	סנדלפון, חברו של מטטרו"ן

טבלת מיפוי: שבעת ההיכלות במבט אחד

#	ההיכל	ספירה	מקום בתפילה	המלאכים	מי שוכן בו	מה נגזר בו
א	לבנת הספיר	מלכות ויסוד	סוף שירת הים ו"ישתבח"	טהריא"ל ומלאכי "בעלי עיניים"	נשמות הנוצרות כדו־פרצופין; נשמות בבדיקה ראשונה	זיווגים; דין הנשמה; ושם בוכים המלאכים על המגרש את אשתו הראשונה
ב	עצם השמיים	ספירה אחת	ברכת "יוצר אור"	אור פניא"ל; צדקיא"ל; יופיא"ל	הרוגי בית דין, הרוגי מלכות והרוגי אומות העולם	מספר הבנים והבנות; עונש מזלזלי תלמידי חכמים; משם משתלשלת הנבואה
ג	היכל נוגה	ספירה אחת	מ"ברכו" ואילך	מלכיא"ל; עזריאל; פדיא"ל	נשמות תינוקות של בית רבן עם רב גדיאל נער	חיים ומוות, חולי ורפואה, עושר ועוני, מלחמות העולם
ד	היכל הזכות	ספירה אחת	המשך ברכת יוצר	סנהדרין של מלאכים (72/72/72); ל"ב מלאכים	נשמות נפטרים; תינוקות שנפטרו בעריסה	בני, חיי ומזוני; דין החולים; ברכת שולחנות השבת
ה	אהבה וחסד	חסד	ברכת "אהבת עולם" וקריאת שמע	מלאך "סניגור" / "שומר ישראל"	אוצר הנשמות העתידות; הרוגי קידוש השם בראשות רבי עקיבא	שמירת "אל שדי" מרעב ומשוד; סילוק רוגז בכניסת שבת
ו	היכל הרצון	תפארת	סוף ברכות קריאת שמע	רזיאל; מיכאל; גבריאל; רפאל; אוריאל-נוריאל	נשמת משה רבנו; עשרה הרוגי מלכות ב"גינת אגוז"	קבלת הבקשות; גזרת הטיפה; כוחות ההיריון
ז	קודש הקודשים	כתר, חכמה ובינה	"תהילות לאל עליון" ותפילת העמידה	סנדלפון	נשמות העוברים; נשמות מעולם האצילות ונשמת המשיח	קשירת הכתר; קבלת כל תפילות העולם

חלק שני: הנשמה וגן עדן

חלק זה מבוסס על השיעור "ההיכלות בגן עדן" (כ"ד חשוון תשע"ד), הבנוי ברובו על ספר "חסד לאברהם" לרבנו אברהם אזולאי.

גן עדן שנברא קודם לעולם

"ויטע ה' אלוהים גן בעדן מקדם, וישם שם את האדם אשר יצר" (בראשית ב, ח).

אמרו בגמרא במסכת יומא, שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, וביניהם:

- תורה — "ה' קנני ראשית דרכו, קדם מפעליו מאז" (משלי ח, כב).
- תשובה — "תשב אנוש עד דכא, ותאמר שובו בני אדם" (תהילים צ, ג).
- בית המקדש — "מקדש אדני כוננו ידיך" (שמות טו, יז).
- גן עדן — "ויטע ה' אלוהים גן בעדן מקדם".

ובתוכניתו של הקדוש ברוך הוא היה, שאדם הראשון וחוה וכל צאצאיהם לדורי דורות יישבו בגן עדן — בלי שטן, בלי יצר הרע, בלי פגע רע, בלי צרות, בלי יסורים ובלי חוליים. אלא שאכלו מעץ הדעת, קלקלו, וקרה מה שקרה.

ושני מיני גן עדן הם: גן עדן עליון וגן עדן תחתון.

נפש, רוח ונשמה

מבאר רבי אברהם אזולאי בשם הזוהר הקדוש, שהאדם מורכב משלושה חלקים רוחניים:

הנפש

הנפש היא הדם, שנאמר: "כי הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג). ובה כל תכונותיו ונטיותיו של האדם: מה הוא אוהב לאכול — יש אוהב חם ויש אוהב קר, יש אוהב מתוק ויש חמוץ, יש חריף ויש מלוח — וכל העניינים הגופניים תלויים בה.

ויש בידו של אדם כוח לשנות את טבעיו, על ידי לימוד תורה ולימוד מוסר. והראיה: אדם מסוגל להדריך את עצמו שלא לאכול בלא ברכה, שלא לאכול קודם התפילה ושלא לחלל שבת — הרי שהדבר נתון לשליטתו. ואין לומר "כך נולדתי"; מי שאומר כן — אל תאמין לו. "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין" (קידושין ל"ב) — הכול אפשר לשנות.

מעשה שסיפר הרב בשם אביו זצ"ל: חבר אחד היה לאביו, ובצעירותם — בשנות העשרים והשלשים לחייהם — היו לומדים גמרא יחד. כשנתקשו בסוגיה, היה אותו חבר מוכרח לצאת ולעשן. באותם ימים לא היו סיגריות מוכנות: היו נוטלים טבק מקופסה, מניחים אותו על נייר, מגלגלים ומדביקים. והוא לא היה מעשן לפני הרב ולפני התלמידים, מפני הכבוד, אלא יוצא החוצה.

יום אחד נתקשו בסוגיה קשה. יצא לעשן, וכשחזר — כבר סיימו את הסוגיה. אמר: "בשביל סיגריה אפסיד לימוד תורה?" "נטל את כל הטבק ואת כל הניירות, קרעם והשליכם — ומאותו יום לא עישן עוד. הכול תלוי ברצון; צריך רק החלטה.

הרוח

הרוח היא הדיבור. יש המדבר דברים בטלים, ויש המדבר דברי תורה, דברי מוסר ודברי חיזוק; רואה אדם שרוי בצער — מרגיעו, מדבר על ליבו ומעודדו. ואמרו חכמים שהדיבור יכול לפעול הכול. והרוח היא המחברת בין הנשמה לנפש.

הנשמה

הנשמה היא המדרגה הגבוהה ביותר, והיא חלק אלוה ממעל — ורק לעמו ישראל אשר בחר ניתנה. והיא באה אל האדם, אל מוחו, בשעה שהוא עוסק בתורה, בשעה שהוא מתפלל בכוונה, בשעה שהוא מקיים מצווה בהתלהבות ובכוונה, ובשעה שדעתו מיושבת עליו. והיא נכנסת בו ונהנית, ומדריכה אותו בעבודת ה'.

לאחר הפטירה — מקומות וזמנים

הנשמה עולה לגן עדן העליון, הרוח לגן עדן התחתון, והנפש נשארת בקבר עד שנים עשר חודש (זוהר פרשת תרומה); ולאחר מכן הנפש והרוח יחד בגן עדן התחתון.

החלק	מהותו	מקומו לאחר הפטירה	משך הזמן
הנפש	הדם, ובה תכונות האדם ונסיותיו	בקבר, ואחר כך בגן עדן התחתון עם הרוח	שנים עשר חודש על הקבר
הרוח	הדיבור; המחברת בין הנשמה לנפש	גן עדן התחתון	שלושים יום עד שתסיים
הנשמה	חלק אלוה ממעל	גן עדן העליון	שבעה ימים ראשונים עד שתסיים את דינה כאן

ומדוע שלושים יום לרוח? כנגד שלושה עולמות — בריאה, יצירה ועשייה — שבכל אחד מהם עשר ספירות.

גן עדן העליון: ישיבה של מטה וישיבה של מעלה

אומר רבי אברהם אזולאי שבגן עדן העליון יש ישיבה של מטה וישיבה של מעלה — ושתייהן למעלה.

בישיבה של מטה יושבות נשמות הצדיקים ועוסקות בתורה, סוגיה אחר סוגיה: זה אומר כך וזה אומר כך, זה מקשה וזה מתרץ, זה בונה וזה סותר, זה נושא וזה נותן — כדרך המשא ומתן שבמשנה ובגמרא. ובראשם יושב מטטרו"ן שר הפנים, הוא חנוך, "ששמו כשם רבו".

ובסוף היום מסכמים את כל הסברות, הקושיות, התירוצים, הדעות, השיטות והפירושים, ומעלים אותם למעלה — ל"מתיבתא דקודשא בריך הוא", היא ישיבה של מעלה. ושם אין מחלוקות ואין קושיות: הכול מתיישב, והמסקנות ברורות וצחות כשמש. ויושבות שם הנשמות ונהנות מזיו השכינה.

ומה הן עושות שם? בכל יום יש להן חידוש אחר, וטועמות טעם חדש של גן עדן; ובכל שעה ושעה מתגלה להן אור שלא ראו כמותו קודם; ובכל רגע ורגע הכול מתחלף — כמו הכוכבים, שנדמה לנו כי הם עומדים, ואם תתבונן תראה שמערכתם משתנה בכל דקה. כך אורות גן עדן רצים בכל רגע, והנשמות מרותקות ונהנות מזיו שכינה שאין להאמין — ואין לזה הסבר, ואי אפשר להשיגו בשכל האנושי.

גן עדן התחתון וקליטת הנשמה

בגן עדן התחתון יש מעין העולם הזה: יש שם הרים, אורות ובשמים — ריח נפלא, י"ג נהרי אפרסמון דכיא, של אפרסמון טהור.

אמר רבי יהושע בן לוי: כשבא הצדיק לשם, בא המלאך ונותן לו שמונה בדי הדס — וזו הכניסה בלבד. וכל בד הדס — חצי מיליון מיני ריחות; נמצא שארבעה מיליון מיני ריחות בהדס שקיבל.

ואחר כך מושיבים אותו בגן, והוא נהנה מזיו השכינה שנים עשר חודש: שישה חודשים בשמן המור ושישה חודשים בבשמים, כלשון הכתוב "שישה חודשים בשמן המור... ושישה חודשים בבשמים ובתמרוקי הנשים" (אסתר ב, יב) — שהנשמות נקראות בנותיו של הקדוש ברוך הוא. והוא יושב שם עד שהוא גדל כאפרוח וכגוזל, שמגדלים כנפיים ונוצות וכל הצריך; ולאחר שנים עשר חודש עולה למעלה ונעשה עצמאי. ולכן נמשך הדבר שנים עשר חודש — עד שנגמר משפטו.

אבל בערב שבת ובראש חודש רשאות הנשמות שבתוך שנים עשר חודש לעלות. וכיצד הן עולות, וכי יש להן כנפיים? אלא השכינה בכבודה ובעצמה יורדת ונוטלת אותן, כאם הנוטלת את ילדיה: "כנשר יעיר קינו, על גוזליו ירחף, יפרוש כנפיו יקחהו וישאהו על אברתו" (דברים לב, יא). וכל השבת הן יושבות שם ונהנות מזיו השכינה, כדי שיתרגלו לקראת תום השנה שבה יכנסו לשם. ועל זה נאמר: "והיה מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו, יבוא כל בשר להשתחוות לפניי אמר ה'" (ישעיהו סו, כג).

"והמתים אינם יודעים מאומה" – יישוב הקושיה

הגמרא במסכת ברכות שואלת: וכי המתים יודעים מה שקורה כאן? והרי הכתוב אומר "והמתים אינם יודעים מאומה" (קהלת ט, ה)!

ומביאה הגמרא מעשה באדם שאשתו הקניטתו בערב ראש השנה, לפי שנתן את כספו לצדקה ולא קנה מזון לביתו. יצא מביתו ולן בבית הקברות בליל ראש השנה, ושמע את המתים משיחים ביניהם: "בואו ונעלה למעלה ונשמע מה נגזר השנה – מי יחיה ומי לא יחיה, וכמה גשם יירד". עלו וחזרו וסיפרו מה ששמעו, והוא שמע – ולפי זה עבד בשדהו והצליח.

בשנה שלאחריה הלך שוב, ושמע שאמרו לנערה שנפטרה בצעירותה: "בואי גם את, נעלה". אמרה להם: "לא; נקברתי בלא תכריכים, ואני מתביישת".

סיפר את הדבר לאשתו, וזו לימים רבה עם שכנתה ואמרה לה: "יהי רצון שתהיי כבתך, שתיקבר בלי תכריכים". ובשנה השלישית הלך לשמוע, ושמע שאמרו: "שקטו! החיים מגלים עלינו את כל הסיפורים ואת כל הסודות – אל תדברו מילה".

ומתוך רבי אברהם אזולאי, והדבר פשוט:

- הנפש נמצאת כאן, בקבר, ולכן היא יודעת מה מתרחש – אך אינה יכולה לעזור ואינה יכולה לפעול דבר.
- הנשמה נמצאת למעלה, בגן עדן העליון, ושם אין צער, אין בכי, אין גלות ואין חורבן, ואינה יודעת כלל מה מתרחש כאן. ועליה נאמר "והמתים אינם יודעים מאומה".

ואולם כשיש צער חס ושלום, ליחיד או לציבור, והולכים אל הקבר ומתעוררים בתשובה ובמעשים טובים ומספרים את צערם – ניתנת רשות לנפש ללכת למערת המכפלה ולקרוא לרוח; והרוח והנפש יחד קוראות לנשמה, והנשמה יורדת ושומעת, ועולה ומודיעה לקדוש ברוך הוא, וכל הישיבה של מעלה מבקשים רחמים.

זעקת המשיח והפורפירא

וכתב הזוהר: אם חס ושלום גוי הורג יהודי – מיד משיח צדקנו נכנס לרקיע ובוקע שלוש מאות ותשעים רקיעים, כמניין "שמים", וקולו נשמע בכל הרקיעים ובגן עדן, עד שהקדוש ברוך הוא קם מכיסאו ושואל: מה הרעש הזה? בא המשיח ומביא לפניו את דמותו של הנרצח ואומר לו: "הנה זה הבן שלך". ונוטל הקדוש ברוך הוא את הדמות ומדביקה על "פורפירא דיליה" – על לבושו – ונשבע למלך המשיח שינקום את נקמתו. וכך הוא עד שיבוא המשיח.

לבוש המצוות ולבוש התורה

לא באנו לשמוע סיפורים, ולא מתוך סקרנות לדעת מה מתרחש בעולם ההוא, אלא לדעת במה זוכים – וזה העיקר. וכך כותב רבי אברהם אזולאי:

גן עדן התחתון – בזכות מצוות שבמעשה

כל המצוות שאדם עושה במעשה: בונה בתי כנסת, מקים תלמודי תורה, מדליק תאורה בבית המדרש, מחלק לאנשים שתייה, נותן צדקה, קם מפני זקן, מכבד את אביו ואת אמו, מניח תפילין מהודרות, קובע מזוזה מהודרת, קונה ספר תורה יפה ומפואר – בכל אלה הוא זוכה לגן עדן התחתון.

וכל מצווה ומצווה מוסיפה לו בגד יפה יותר ומפואר יותר, שנאמר: "שוש אשיש בה", תגל נפשי באלוהי, כי הלבישני בגדי ישע, מעיל צדקה יעטני, כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה" (ישעיהו סא, י). נמצא שהבגד נתפר כאן, ממעשיו הטובים.

גן עדן העליון — בזכות תורה

ולגן עדן העליון אין נכנסים בשום פנים ואופן אלא מי שלמד תורה, או מי שהשתתף בשיעורי תורה — ששומע כעונה. הלומד תורה זוכה לנשמה, ולנשמה בגד מפואר; וככל שילמד יותר, כן תאיר יותר ותהיה מצוחצחת יותר, שנאמר "והשביע בצחצחות נפשך" (ישעיהו נח, יא).

ומהיכן "צחצחות"? אומר רבי שמעון בר יוחאי: "צח" — כתר, "צחות" — חכמה ובינה. נמצא שהוא זוכה לשלוש הראשונות, ולפי התורה שלמד — כך מעלתו וכך בגדו.

שלוש מדרגות בייסורי לימוד תורה

וכותב הזוהר דבר מבהיל מאוד: שלוש מדרגות יש במי שלומד תורה מתוך ייסורים:

1. ייסורי הגוף — הסובל פצעים או כאבים בגופו ומתגבר עליהם, שוכח מכאביו ומפצעיו ומחוליו, ולומד תורה.
2. סלטול ונדודים — הנודד ממקום למקום ומעיר לעיר אחר דברי תורה: כאן שיעור, כאן חכם הדורש, כאן לימוד הלכה וכאן לימוד גמרא, והוא רץ ממקום למקום. אין לו מנוחה, ואינו מקפיד היכן ישב ובאילו תנאים — יש אור או אין, יש מיזוג או אין, יש שתייה או אין — ומצער את גופו. וזוכה לגן עדן העליון.
3. רעב וצמא — הסובל רעב וצמא בשביל התורה. לא אכל כל היום; בא חברו ואומר לו "בוא נלך לאכול", והוא משיב: "נלמד עוד שיעור, נאכל אחר כך, נשתה אחר כך, ניישן אחר כך" — ומענה את גופו בשביל זה. בשלוש מדרגות אלו זוכה אדם לנשמה, ועולה ונכנס לגן עדן העליון.

חלק שלישי: היכלות הצדיקים והנשים שבגן עדן

שבעת ההיכלות שנתבארו בחלק הראשון הם היכלות עליית התפילה. ועוד יש בגן עדן היכלות אחרים לגמרי — לא לפי סוג התפילה אלא לפי סוג הזוכים: שבעה היכלות לצדיקים, היכלות לנשים הצדקניות, ובתוכם שבע מדרגות. אלו הם עניינו של חלק זה.

שבעת היכלות הצדיקים

ועוד יש בגן עדן שבעה היכלות של הצדיקים עצמם, ואין כל אחד רואה את חברו:

1. הרוגי מלכות — כל שנהרגו בידי הגויים על קידוש השם, ובראשם רבי עקיבא בן יוסף, שנהרג אף הוא על קידוש השם. הוא מושיב אותם לידו, מנחמם, מלמדם תורה ומראה להם את אורות השכינה הקדושה.
2. עוסקי התורה — כל שעסקו בתורה או קבעו עתים לתורה, ובראשם רבן יוחנן בן זכאי. ומדוע דווקא הוא? מפני שלא הניח דבר בתורה שלא למד: מקרא, משנה, תלמוד, אגדה, דברי קבלה, דברי סופרים, דבר גדול ודבר קטן; ומימיו לא הקדימו אדם בבית המדרש, ומימיו לא הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא ישב בבית המדרש בטל ולא ישן בו.
3. גרי צדק — כל שהתגירו גרי צדק, ובראשם יושב אונקלוס הגר, והוא מגלה להם תורה מפי הקדוש ברוך הוא.
4. תינוקות של בית רבן שנפטרו בקטנותם, ובראשם רב גדיאל נער.
5. בעלי תשובה — כל ששב לקדוש ברוך הוא בלב שלם, ובראשם מנשה בן חזקיהו; שלא היה כמוהו מי שעבד את ה' בכל ליבו ובכל נפשו — שלושים ושלוש שנים היה כמלאך לאחר ששב בתשובה. והוא מקבל את כל השב בתשובה.
6. טבועי הים — כל שטבעו בים, ובראשם ובראשונה אותם תלמידים: ארבע מאות ילדים שנשבו לקלון, כמסופר בגמרא במסכת גיטין.
7. עניים הלומדים תורה — כל העניים המרודים הסובלים ולומדים תורה, ובראשם רבי חנינא בן דוסא ורבי אלעזר בן פרטא, שלמדו תורה מתוך עוני ומתוך דוחק.

מעשה ארבע מאות הילדים

הרומאים לקחו אותם לרומא כדי להתעלל בהם, ובאמצע הדרך נודע להם לשם מה נלקחו; ובאונייה אחרת הובלו ארבע מאות ילדות. שאלו הילדים: היש בכם מי שיודע שאם נקפוץ לים אנו באים לעולם הבא? ומה היה ספקם? כותב רבנו עובדיה יוסף זצ"ל ב"ביע אומר", שחששו שמא יהיה עליהם דין מאבד עצמו לדעת, ולא יהיה להם חלק לעולם הבא. אמרו להם: כן, שנאמר "אמר אדני מבשן אשיב, אשיב ממצולות ים" (תהילים סח, כג). עמדו כולם וקפצו לים. והם יושבים באותו היכל, וכל הטובעים בים נלווים אליהם ולומדים עמם תורה.

שכרם של עניים לומדי תורה

שכרם של אלה שונה לגמרי. וכפי שאמרה אשתו של רבי שמעון בן חלפתא לרבנו הקדוש: שם ניפגש — אתה היית עשיר, והיה לך שכר והיה לך ממון; ואילו בעלה היה עני מרוד, וסבלו עוני כל ימיהם ולמדו תורה. והוסיף הרב דברי חיזוק לעניים הלומדים תורה, שיש המלגלים עליהם — ואמר שאין בדברי הלגלוג ממש, ושכרם של אלה שכר אחר לגמרי.

היכלות הנשים

1. ההיכל הראשון — בתיה בת פרעה. שלוש פעמים ביום בא אליה משה רבנו ומגלה לה את הסודות שגילה לו הקדוש ברוך הוא באותו יום, והיא מספרת לכל הנשים היושבות עמה שם.
 2. ההיכל השני — שרח בת אשר, שנכנסה חיה לגן עדן. בכל יום היא פוגשת את יוסף הצדיק, והוא מגלה לה סודות חדשים שנתחדשו באותו יום.
 3. ההיכל השלישי — יוכבד אמו של משה רבנו עליה השלום, ועמה כל הנשים הצדקניות ששלחו את בעליהן ואת בניהן ללמוד תורה.
 4. ההיכל הרביעי — דבורה הנביאה, האומרת שם שירה בכל יום; וכל הנשים ששרו לכבוד הקדוש ברוך הוא אומרות עמה בכל יום שירה חדשה שלא הייתה אתמול.
- ועוד היכלות לארבע האמהות: שרה לבדה, רבקה לבדה, ורחל ולאה שהן שתי נשותיו של יעקב אבינו עליו השלום. (ויש מדרש שהביא במקומן את ציפורה; גרסאות ומדרשים שונים הם.)

הערה שהוסיף הרב: מכאן למדנו שיש לעשות אשכבה לנשים בנפרד ולגברים בנפרד, ואין מערבבים.

שבע המדרגות הפנימיות שבתוך ההיכלות

ובתוך ההיכלות עצמם יש מדרגות:

1. מדרגה ראשונה, מיוחדת — כל יראי חטא, כל מי שיש בו יראת שמיים ועבד את ה' בלב שלם.
2. מדרגה שנייה — כל שהיו זהירים בממונם של אחרים, שלא נגעו בפרוטה מכספו של אחר: לא בשכר שכיר, לא בגזל, לא בגניבה, לא בהונאה ולא כלום.
3. מדרגה שלישית — כל מלמדי תינוקות באמונה, שלימדו את הילדים בזמן, נכון ומדוקדק כראוי.
4. מדרגה רביעית — אלה ששלחו את בניהם לתלמוד תורה.
5. מדרגה חמישית — כל מי שגבה צדקה שלא בשכר, שלא נטל אפילו פרוטה אחת, וכל הכסף הלך במלואו לצדקה.
6. מדרגה שישית — העניים והגרים.
7. מדרגה שביעית — כל שנתנו צדקה בלב שלם.

חלק רביעי: מעשים ותולדות

רבנו משה קורדובירו – הרמ"ק

השיעור שנמסר בליל הלילת הרמ"ק נפתח בסיפור: בליל שבת ישב הרב ללמד תורה עם נכדו, ואחר כך הגיע זמן קריאת שמע של חצות. רגע לפני שעבר הזמן קרא קריאת שמע, ובסיומה נזכר בשיעור שעתיד להימסר. פתח את ספר "פרדס רימונים" לרמ"ק – ואז נזכר שאותו לילה הוא יום פטירתו. ואמר: מרוב שאנו דבוקים בו, הוא בעצמו הזכיר לי את פטירתו.

הרמ"ק נולד בשנת ה'רפ"ב (1522), ונפטר בכ"ג בתמוז שנת ה'ש"ל (1570) בצפת – ולא חי אלא ארבעים ושמונה שנים. וראו כמה תורה למד וחיבר: חיבור ענק על כל התלמוד הירושלמי, ולמעלה משלושים ספרים, וביניהם פירוש "אור יקר" על הזוהר הקדוש בשלושה חיבורים. זכותו תגן עלינו.

מעשה שסיפר הרב: בליל כ"ג בתמוז – יום פטירת הרמ"ק – ישבו בקברו בצפת ולמדו כל הלילה. באותו לילה ממש התקיימה ישיבת ממשלה סוערת בענייני כלכלה, ודיברו ודיברו והגיע עלות השחר בלא שנתקבלה שום החלטה; והאירוע נודע בציבור בשם "ליל הברווזים". ואמר הרב: ראו מה כוחו של הרמ"ק, שמעכב ומבלבל את החלטות הממשלה של מטה.

רבנו אברהם אזולאי וספרו "חסד לאברהם"

רבנו אברהם אזולאי זכר צדיק לברכה נולד בפאס שבמרקו בשנת ה'ש"ל (1570). בני משפחתו היו מגולי ספרד שהגיעו למרוקו, כשמונים שנה – ואף פחות מכך – לאחר הגירוש. ובאותה שנה ממש שנולד, נפטר הרמ"ק, רבנו משה קורדובירו, שהיה נר לרגליו – וזרח השמש ובא השמש.

לאחר רעידת אדמה שהחריבה את רוב העיר פאס, יצא משם בעירום ובחוסר כול. בשנת שע"ט (1619) עלה לארץ ישראל, ואמר: "אוי לך אדם שאין לו שעה". ולא ארכו לו הימים ולא הייתה לו מנוחה – שאין לצדיקים מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. בירושלים פרצה מגפת חולירע וברח לחברון; גם בחברון פרצה מגפה וחזר לירושלים; ושוב ברח, והגיע לעזה. והוא מתאר בעצמו את כל טלטוליו וכותב: "ואבוא עזה".

בעזה ישב שנים אחדות וחיבר את חיבוריו. באותם ימים ישב שם גם רבי ישראל נג'ארה, והייתה בעזה בית כנסת גדולה ובית עלמין יהודי, ויישוב יהודי שהתקיים מאות שנים.

ספרו העיקרי הוא "חסד לאברהם", ובו אסף את כל ההקדמות והעניינים: באמונה, בבריאה, בגן עדן ובגיהנום, בשכר ועונש, ביצר הטוב וביצר הרע ובתכלית בריאת האדם – הקדמות נפלאות מאוד. ושורש דבריו כולם מקור טהור מן הזוהר הקדוש ומדברי הרמ"ק.

ונכד נכדו הוא הגאון החיד"א, ענק שבענקים.

גילוי ספר "מבוא שערים"

רבי חיים ויטאל נפטר בשנת ש"פ (1620), ורבי אברהם אזולאי היה אז כבן חמישים; ולכן במקומות רבים בספרו הוא מזכירו בלשון "רבנו חיים ויטאל נר"ו".

לפני פטירתו הוציא רבי חיים ויטאל את כתבי רבנו האר"י וסידרם – ספר "עץ חיים", שני חלקים ושמונה שערים. ועוד היה בידו ספר בכתב יד בשם "מבוא שערים", וציווה שאותו ועוד ערמות של כתבי יד ייקברו עמו בבית העלמין בדמשק, ששם היה בסוף ימיו.

רבי אברהם אזולאי ורבי יעקב צמח – גיסו של רבי חיים ויטאל – עשו שאלת חלום וביקשו רשות מרבי חיים ויטאל לפתוח את קברו. והמעשה הזה כותב אותו הרב חיד"א בספרו "שם הגדולים": ישבו בתענית, הביאו עשרה אנשים, היו ערים כל הלילה, טבלו והחליפו את בגדיהם ולבשו בגדי פשתן לבנים, ופתחו את הקבר ברטט, בביטול וברחמים, בתקיעת שופר ובקריאת שלוש עשרה מידות.

וראו אותו שלם, כאדם ישן. ביקשו ממנו מחילה על שנתן להם רשות — והוא הרים את ידו הימנית. התחילו להוציא קונטרסים קונטרסים, כשישה או שבעה קונטרסים של כתבי יד — ואז החזיר את ידו, לאמור: די. חלק נטלו וחלק נשאר, וסגרו את הקבר. וזה שהוציאו משם הוא ספר "מבוא שערים".

סיפורו של רב גדיאל נער

רב גדיאל נער היה בזמן החורבן. אביו היה איש קדוש מאוד, עוסק בתורה יומם ולילה; מימיו לא נשא עיניו ולא ראה שום אישה בעולם, ומימיו לא שח שיחה בטלה — תענית דיבור, ולא דיבר אלא מה שהיה הכרחי בלבד. והוא הוליד את הילד הזה, גדיאל. ובהיותו בן תשע כבר ידע את כל התורה כולה, והיה יושב ולומד כמלאך. יום אחד באו החיילים, והוא יושב וספר תורה בידו ולומד. קרעו אותו ואת ספר התורה לגזרים — שלוש מאות חתיכות — והרגוהו במיתה משונה.

ועלה למעלה, והקדוש ברוך הוא הושיבו בחיקו, מחבקו ומנשקו — והוא בוכה.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: "למה אתה בוכה? ראה איזה גן עדן אני נותן לך".

אמר לו: "אילו נשארתי בחיים עוד שנה או שנתיים — כמה תורה הייתי לומד, וכמה זכויות הייתי זוכה".

ועודנו בוכה. "למה אתה בוכה?" אמר: "אילו הגעתי לגיל מצוות, הייתי חי במצוות ומקיים רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה — והפסדתי הכול".

ועודנו בוכה. אמר: "אילו הגעתי לגיל שמונה עשרה, הייתי נושא אישה ומביא ילדים לעולם, והיו עוסקים בתורה, עונים אמן, אומרים קדושה, קוראים תהילים ועושים מצוות — והיה לי שכר. על זה אני בוכה". אמר לו: "אתן לך כאילו יש לך מאה ילדים ומאה נכדים".

ועודנו בוכה. אמר: "אילו הנחת אותי בחיים, הייתי מקים ישיבה ומעמיד תלמידים, ומי יודע כמה תלמידים הייתי מלמד תורה — ומזכה את הרבים, שאין קץ לשכרו". אמר לו: "יהיה לך שכר כאילו היית גדול הדור ולימדת תורה את כולם".

ועדיין בוכה. אמר לו: "אשים אותך בראש הישיבה: כל ילד שיסתלק מן העולם — יישב בישיבתו של רב גדיאל נער, והוא ילמדו תורה". וכל חידוש תורה היוצא מלפני הקדוש ברוך הוא — עובר דרך היכלו.

תפילת הגשם במערת המכפלה

פעם אחת הייתה בצורת קשה בארץ, עד שהחלו הישמעאלים למות, והחלו לשחוט את הצאן ואת הבקר שמתו בצמא. באו אל הפחה וזעקו והשתוללו. ולבסוף אמרו לו: רק היהודים יכולים להביא גשם. קרא ליהודים ואמר להם: הביאו גשם.

בא רבי אברהם אזולאי ואמר לו: רצונך בגשם? פתח לי את מערת המכפלה. אכנס לשם עם שלושים איש, ונתפלל ונביא גשם. והפחה הסכים.

פתח לו את מערת המכפלה התחתונה — לא האולם העליון, אלא למטה, שבסופו חמש עשרה מדרגות היורדות אל המערה שבה שוכנים האבות.

אמר להם רבי אברהם: נעמוד תחילה ונקרא ספר ראשון של תהילים. קראו, ושלח לראות מה בחוץ — אמרו לו: עדיין אין כלום.

ירדו חמש מדרגות וקראו ספר שני של תהילים. שלח לראות — אמרו לו: יש פיסת ענן דקה.

אמר: נעבור לספר שלישי. ירדו עוד חמש מדרגות וקראוהו. אמר: צאו וראו מה בחוץ — אמרו לו: גשם שוטף!

אמר להם רבי אברהם: הפסיקו להתפלל על הגשם, בואו נתפלל על המשיח. התחילו להתפלל על המשיח — ומיד יצאה רוח סערה מתוך מערת המכפלה, ששם שער גן עדן, והעיפה את כולם החוצה.

חרב הסולטאן ופטירתו של רבי אברהם אזולאי

פעם אחת הגיע הסולטאן הטורקי לביקור בארץ. היה בכותל המערבי ובהר הבית, והסתובב במקומות נוספים, והגיע לחברון. בא אל המערה, אל המקום שיש בו פתח בקרקע. אמרו לו: כאן פתח גן עדן, ואם תניח את ירך — תרגיש שיש רוח. שאל: מהיכן הרוח? אמרו לו: הנח את ירך על הפתח ותרגיש.

התכופף — ונפלה חרבו פנימה אל תוך המערה. חרב שהייתה ירושה מאבות אבותיו, ועליה אבנים טובות, סמלים ומדליות של זהב.

החל לצעוק: הביאו לי את החרב! אמר לו הפחה: יש כאן שוטרים, חיילים ומפקדים — תן פקודה.

מיד הורידו גוי אחד למטה — ומת. הורידו את השני — כמוהו. את השלישי כבר העלו מת באמצע הדרך. וכן רביעי, חמישי ושישי — עד שהיו שם חמישה עשר מתים.

אמר לו פחת חברון לסולטאן: רצונך לחסל לי את כל הצבא כאן? אמר הסולטאן: אני צריך את חרבי, ואיני זז מכאן עד שתהיה בידי בחזרה.

אמרו לו: רק היהודים יכולים להביא את החרב. מיד קראו לבית הדין של היהודים, ואמרו: יש לנו את רבי אברהם אזולאי.

בא רבי אברהם ואמר: תן לי שלושה ימים, ותן לי רשות להיכנס לשם — לא לבדי, אלא עם מניין, ונשב ונתפלל יום ולילה שלם. אמר לו הסולטאן: כל מה שתבקש — הרשות בידך.

חזר המלך לאכסנייתו, ורבי אברהם אזולאי הכין את עצמו: שלושה ימים בתענית, טבל במקווה, ולבש תכריכים לבנים על כל גופו. ובליל שישי — שבוע קודם לפרשת חיי שרה — ישב עם עשרה מתלמידיו ולמד עמם תורה כל הלילה, וגילה להם סודות עמוקים מאוד עד הבוקר.

בעלות השחר אמר להם: עכשיו הורידו אותי למטה. קשרוהו בחבל, והורידוהו מן המערה התחתונה אל המערה שאחריה.

וראה מה שראה. ראה את אברהם אבינו, וראה את אליעזר עבד אברהם עומד בפתח. שאלו אליעזר: מה אתה מבקש? אמר לו: המלך הגוי שלח אותי ליטול את חרבו שנפלה. אמר לו: היכנס ודבר עם אברהם אבינו. נכנס והשתחוה לו.

אמר לו אברהם אבינו: קודם כול, טול את הפגרים שכאן והוציאים החוצה. קשר אותם וסימן בחבל שימשכום החוצה.

ואחר כך נתן לו את החרב ואמר לו: משביע אני אותך שלא תגלה שום דבר ממה שראית כאן — שהרי כולם נמצאים שם: אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, ואדם וחוה בפנים, כמובא בזוהר. ואמר לו: קח את החרב, ובעוד שבוע — אתה אצלנו.

הערה שהוסיף הרב: המהרש"א במסכת בבא בתרא (נח ע"א) מקשה — רבי בנאה היה מצ"ן את מערות הקברים, וכשהגיע למערת אדם הראשון ביקש להיכנס, ואמר לו אליעזר: בדמות דיוקנו של אברהם הסתכלת, בדיוקנו של אדם עצמו אל תסתכל. ומה בכך, והרי אדם הראשון חי תשע מאות ושלשים שנה, וראוהו בני דורו, ואף נח ראהו? ומתריצים שם: בני דורו רשאים היו לראותו, אבל מי שאינו מבני דורו אסור לו להסתכל בו — מפני שהוא דיוקן שנעשה בידי של הקדוש ברוך הוא, בצלמו ובדמותו.

נטל את החרב ועלה למעלה, והחזירה לסולטאן. ואמר לתלמידיו שבעוד שבוע בדיוק ייפטר מן העולם. הלך והכין את עצמו שבעה ימים, וביום השישי — ערב שבת פרשת חיי שרה — הלך לבית עולמו, והספידוהו הספד גדול מאוד. זכותו תעמוד לנו ולכם, אמן.

וכתב עליו הרב חיד"א שהיה ניצוץ של אברהם אבינו — ולכן קראנו בשבת חיי שרה על פטירת שרה, ואברהם בא לספוד לה ולבכותה, ובסופה כתוב: "ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה, זקן ושבע" (בראשית כה, ח). נפטר בכ"ד בחשוון שנת ה'ת"ד (6 בנובמבר 1643) — ויש אומרים בכ"א בחשוון — והרעיש את העולם בשנותיו.

נספח א: מפתח מושגים

המושגים שלהלן מוסברים כפי שהוסברו בשיעורים עצמם.

המושג	פירושו
היכל	תחנה בעולמות העליונים, שדרכה עולה התפילה ועולה הנשמה, ובה נידונים עניינים מסוימים. לכל היכל שם, מלאך ממונה, שערים ומחנות מלאכים.
ארבעה עולמות	אצילות, בריאה, יצירה ועשייה. שבעת ההיכלות עומדים כולם בעולם הבריאה, וההיכל השביעי חציו מחובר לעולם האצילות.
נהר דינור	נהר של אש שהנשמה עוברת בו כדי להיטהר משיירי ההנאות הגשמיות. לדעת הגאונים ממונה עליו המלאך נוראל, והוא נעשה מזיעת חיות הקודש.
נפש, רוח, נשמה	שלושת חלקיו הרוחניים של האדם: הנפש — הדם והתכונות; הרוח — הדיבור; הנשמה — חלק אלוה ממעל.
תינוקות של בית רבן	ילדים הלומדים תורה עד גיל שלוש עשרה.
הרוגי בית דין	מי שנתחייבו באחת מארבע מיתות בית דין — סקילה, שריפה, הרג או חנק.
הרוגי מלכות	מי שגזרה עליהם המלכות לעבור עבירות ונהרגו על קידוש השם.
ריבוא (ריבו)	עשרת אלפים. לפיכך י"ז אלף ריבוא = מאה ושבעים מיליון; ואלף ושלוש מאות ריבוא = שלושה עשר מיליון.
פורפירא	גלימתו המיוחדת של הקדוש ברוך הוא, שעליה חקוקות דמויות הנהרגים.
מתיבתא דקודשא בריך הוא	הישיבה של מעלה, שבה מתיישבות כל הקושיות והמסקנות ברורות.
דו־פרצופין	נשמה אחת שנבראה כאחת — חציה זכר וחציה נקבה — ונחלקת בירידתה לעולם.
גינת אגוז	המדור שבהיכל הרצון שבו שוכנות נשמות עשרה הרוגי מלכות.

נספח ב: אימות מול המקורות

החוברת הועברה אימות מול המקור הראשי שממנו מסר הרב את רוב הדברים — "פרדס רימונים" לרמ"ק, שער כ"ד, הוא שער ההיכלות, בשבעת פרקיו הראשונים; ומול המקורות התלמודיים שנזכרו בה. להלן תוצאות האימות.

מה שאומת מילה במילה

הפרטים הבאים נמצאו בפרדס רימונים שער כ"ד כלשונם, ולא כמסורת בעל פה בלבד:

- היכל ראשון: מלאכים "בעלי עינים", "אש לוחט ושרביטי אש בידם"; הנשמה שאינה ראויה נדחית לגיהנום לשנים עשר חודש; "ולא בזה את תפילתם" ו"פנה אל תפילת הערער" (תהילים קב, יח); שערי דמעה שלא ננעלו (בבא מציעא נט); אלף ושלוש מאות ריבוא אופנים; משל הפטיש המכה על הברזל ומוציא ניצוצות; שמונה עמודים, שניים בכל צד, ולכל אחד י"ב אלף ממונים; מאזני הזיווג בצד דרום; והמורידים דמעות בצד מערב על המגרש את אשת נעוריו בעבור שבע ברכות שלא נתקיימו — "אי זה ספר כריתות אמכם" (ישעיהו נ, א).
- היכל שני: המלאך אורפניאל; הרוגי בית דין והרוגי אומות העולם; חקיקת דיוקנם באש על ה"פורפירא"; שני השערים הסתומים, הבושה מחופת הצדיקים והכוויה — והיא כפרתם; "כוס תנחומין" תחת "כוס התרעלה"; המלאך צדקיא"ל הנוטל את לבוש המצוות, מעבירו בנהר דינור ומלבישו לבוש חדש; המלאך יופיא"ל שר התורה, "וכל מפתחות החכמה בידו והוא היה רבו של משה רבנו לדעת קצת מקובלים", התובע שכר טוב לרודפים אחרי חכמים; והעונש למזלזלים בלומדי תורה ולמשתמשים במי ששונה הלכות.
- היכל שלישי: ארבעה פתחים לארבע רוחות; מלכיא"ל בדרום על כל פסקי הדין, המעכב אותם ומחפש "מלאך מליץ אחד מני אלף"; עזריאל"ל במזרח החותם לחיים או למוות, ושערו סתום כל ששת ימי המעשה ונפתח בשבת ובראש חודש, וביום הכיפורים אחר תפילת המנחה; קפציאל"ל בצפון על הייסורים, החולאים והעוני; פדא"ל במערב — שער הרפואה; "ואין בו גוון מתגלה כלל"; המושח את הנשמות בשמן לאחר שנרשמו בכ"ב אותיות; הממונים על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, שכל הבל נעשה שומר לקיום העולם; והכרוז על המעביר את בנו מן התלמוד — "ווי לו שאיבד חלקו מהעולם הבא".
- היכל רביעי: המאור "זכותא"ל", "והוא הנקרא אל" — "ואל זועם בכל יום" (תהילים ז, יב); שבעים מאורות העומדים "כחצי גורן עגולה כדרך הסנהדרין" ושניים מעידים, ושבעים ושניים מימין ושבעים משמאל; "עיני ה' המשוטטות בכל הארץ" שבהן נצטייר כל דיוקן; "כל שאלה מתעכבת בהיכל הזה מ' יום"; שולחנות השבת המסתדרים שם, והממונים עליהם מברכים והכול עונים אמן; ול"ב היתידות — "והל"ב ממונים הם ממונים על כל אותם הקובעים עתים לתורה, וכולם ממונים להעניש על כל אותם שהיו יכולים לעסוק בתורה ולא עסקו".
- היכל רביעי — "בני, חיי ומזוני": "כל הדינים וכל הגזירות דנים אותם בהיכל זה, חוץ מג' שהם בני חיי מזוני, שאותם אינם תלויים בהיכל זה אלא תלויים למעלה במזל... ואם זכה נותנים לו מלמעלה" — כדברי החוברת בדיוק.
- היכל חמישי: "היכל אהבה", "והוא היכל שבו תלוי המזון והחיות"; המלאך סניגוריה; ארבעת הגוונים לבן, שחור, ירוק ואדום; הרוח סוריה "וכל מפתחות העליונים מסורים בידו... וכל סתרי רבו מסורים בידו"; "ולכן נקרא שומר ישראל שומר הברית"; ארבעה עמודים שהם חיות גדולות, ו"כאשר יהיה האופן בתוך האופן"; והשרפים.
- היכל שישי: "מטעם שבו תלוי עת רצון וטוב לב לכל דבר ולכל שאלה ולכל תפילה"; "בו נסתלק משה רבנו בעת רצון כי מת בנשיקה"; שישה פתחים לשש קצוות; המלאך רזיא"ל "וכל רזי סודות התורה תחת ידו"; "גנת אגוז" ו"אל גינת אגוז ירדתי" (שיר השירים ו, יא); מיכאל בדרום, אפטרופוס של ישראל, ו"השיב אחר ימינו" (איכה ב, ג); גבריאל בצפון והוא הממונה על ההיריון, והוא הנקרא "לילה" מפני שבא מצד שמאל;

רפאל במזרח שר הרפואה "מזכיר לרפואה כל אותם החולים שנשכחו בחוליים"; ואוריא"ל-נוריא"ל במערב. וארבעת היסודות: "מלאכי אש מצד גבריא"ל, מלאכי רוח מצד רפאל, מלאכי עפר מצד אוריא"ל, מלאכי מים מצד מיכאל" — כלשון הטבלה שבחוברת.

- היכל שביעי: "אין ציור ואין דבר נתפס אבל הוא דבר נעלם ומתעלה והוא המתקרב אל האצילות"; הפרוכת "להבדיל בין הקודש ובין קודש הקודשים"; סנדלפון העומד מאחורי הפרגוד וקושר כתרים מתפילות ישראל, וכל החיילות מזדעזעים ואומרים "ברוך יקרא דה' מאתר בית שכינתיה" (זוהר בשלח נח); ו"ההיכל הזה מקבל הנשמות הקדושות מהבינה, אותן נשמות חדשות שהם עתידים להתחדש בעולם בזמן המשיח".
- דעת הגאונים: רב נטרונאי גאון ורב נחשון גאון — שמותיהם מדויקים, וכן סדר שבעת ההיכלות שלהם, ובכללם טהריא"ל המטהר במי אבני שיש טהור, נוריא"ל שנהר דינור יוצא מלפניו, חנוך שהוא מטטרון "דאתלבש בלבוש זיוא דנהורא" ומטהר את הנשמות מכל טינוף, וסנדלפון" הממונה על העוברים "בצורתא דעוברין במעי אמהון" ובידו מלבושי האור של הנביאים.

מקורות תלמודיים שאומתו

המקור שאומת	הנאמר בחוברת
ברכות טו ע"ב — "כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה, אפילו נתחייב בדינה של גיהנום, מצננין אותו לוי" ✓	כל המדקדק בקריאת שמע מצננים לו גיהנום
ברכות טו ע"ב — "ולמדתם, שיהא לימודך תם, שיתן ריוח בין הדבקים, ובכללם "על לבבכם" ✓	ריוח בין הדבקים באותיות דומות
מועד קטן כח ע"א ✓ (ולשון הגמרא: "חיי, בני ומזוני")	בני חיי ומזוני — לאו בזכותא אלא במזלא
גיטין צ ע"ב ✓, והפסוק שם "כסות דמעה את מזבח ה'" (מלאכי ב, ג)	כל המגרש אשתו ראשונה — מזבח מוריד עליו דמעות
סוטה ב ע"א ✓, והפסוק "כי לא ינוח שבט הרשע" (תהילים קכה, ג)	אין מזווגים לו לאדם אלא לפי מעשיו; "בת פלוני לפלוני"
נדה טז ע"ב ✓ — "אותו מלאך הממונה על ההריון, לילה שמו" — והוא המקור התלמודי לדברי הזוהר, ונוסף לחוברת	הגזרה על הטיפה: חכם או טיפש, עשיר או עני, גיבור או חלש
בבא מציעא נט ✓ — כפי שמביא הרמ"ק במקומו	שערי דמעה לא ננעלו

מקומות שבהם השיעור נוקט אחרת מן הרמ"ק

באלה לא שינינו את גוף החוברת, שהיא מוסרת את דברי הרב; אלא שראוי לדעת מה כתוב במקור:

1. מקומן של נשמות הרוגי קידוש השם. בחוברת, לפי השיעור, הן בהיכל החמישי בראשות רבי עקיבא, ובהיכל השישי "עשרה הרוגי מלכות" ב"גית אגוז". ובפרדס רימונים: "בהיכל הזה — השישי — נמסרו נשמות רבי עקיבא וחביריו וכל הנהרגים באהבת קונם, שאינם נכנסים בנהר דינור".
2. טעם השם "גית אגוז". בשיעור — על שם מקומם של עשרה הרוגי מלכות. ובפרדס — על שם שההיכל מוציא י"ב מאורות המתחלקים לארבע חיות "כאגוז הזה שמתחלק לד' ראשים ונכללים כאחד", ועל שם כל ההיכל נקרא כן.
3. שם ההיכל השני. בשיעור — "אור פני אֵל", על שם פנואל שפגש יעקב. ובפרדס — "אורפניא"ל" על שם "וכעצם השמים לטוהר" (שמות כד, י), שהוא שמו של ההיכל.
4. שלוש מחלקות ההרוגים. בשיעור — הרוגי בית דין, הרוגי מלכות והרוגי אומות העולם. בפרדס נזכרים הרוגי בית דין והרוגי שאר האומות.

5. מדרגות הנבואה. בשיעור — בהיכל השני. בפרדס — "והיכל ג' הוא היכל הנבואה מקום יניקת הנביאים", וההיכל השני הוא "היכל המראה והחלום".
6. חלון הנעילה. בשיעור — חלון קטן הנפתח בחצי השעה האחרונה של נעילה. בפרדס — השער נפתח ביום הכיפורים לאחר תפילת המנחה.
7. אוריאל ונוראל. בשיעור — אוריאל ביום ונוראל בלילה. בפרדס — "כאשר יונק מצד הימין חסד נקרא אוריאל"ל מלשון אור, וכאשר יונק מן השמאל גבורה נקרא נוריא"ל מלשון נור דלוק".
8. אש המזבח. בשיעור — אש אדומה של המזבח, וגבריאל ממונה עליה. בפרדס, בשם הזוהר (צו לב ע"ב) — "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה, דא אוריאל"ל".
9. הפרוכת. בשיעור — שתי פרוכות. בפרדס — פרוכת אחת "ושם בתוך הפרוכת שני כרובים".
10. מספר המלאכים. בשיעור — י"ב אלף בכל צד של ההיכל הראשון (מ"ח אלף), ובהיכל השלישי י"ב אלף מפקדים ולכל אחד י"ב אלף (קמ"ד מיליון). בפרדס — שני ממונים בכל צד, וכל אחד על י"ב אלף.
11. שישים הגיבורים. בשיעור — שישים אותיות בקריאת שמע. במקורות (של"ה) — שישים מקומות שראוי לדקדק בהם, ועליהם רמז "שישים גיבורים סביב לה" (שיר השירים ג, ז).
12. הגאונים, היכל ראשון. בשיעור — שם עולות שלוש תפילותיהם של ישראל. בלשון הגאונים — "ותמן מצלן מלאכיא קדישין ג' זימני בכל יומא", שהמלאכים הקדושים מתפללים שם שלוש פעמים ביום; וקיבוץ הגלויות הוא בהיכל השני.
13. הגאונים, היכל שלישי. בשיעור — תינוקות מיום היוולדם ועד גיל שלוש עשרה. בלשון הגאונים — "דינוקיא דמיתו מבר שיתא עד בר שבעה".

מה שתוקן בגוף החוברת בעקבות האימות

1. סנדלפון. בסבב תיקונים קודם הוסר לגמרי מן ההיכל הראשון. האימות העלה שהרמ"ק כותב במפורש שתפילות הציבור נמסרות שם לידו — אך הוא עצמו מעיר שמקומו של סנדלפון בהיכל השביעי, "ולכאורה משמע כי סנדלפון הוא בהיכל הנקרא קודש הקודשים... וכן נראה מדברי הגאונים". הדבר הוחזר לחוברת בניסוח זה בדיוק.
2. שמות שנשמטו מן התמלול והושבו מן המקור: המלאך שבצד צפון של היכל נוגה — קפצא"ל; והמלאך הממונה על היכל אהבה — סיגור"ה, ועמו הרוח סור"ה שבידו כל המפתחות.
3. מחנות אוריאל. בתמלול "שס"ה אלפי ריבוא". בזוהר יתרו (עח) ובפרדס — "תלת מאה ושיתין וחמש ריבוא משריין עמיה כחושבן יומי שתא", שס"ה ריבוא כמניין ימות השנה. תוקן.
4. הגזרה על הטיפה. נוסף המקור התלמודי — נידה טז ע"ב — לצד הזוהר.
5. שם המלאך שבפתח ההיכל הראשון, טהריאל"ל, נוסף בטבלת המיפוי. הרב לא הזכירו בשמו, ובפרדס הוא "ואפשר שנקרא טהריאל"ל לפי שהוא מטהר אותה או פוסלה לפי מעשיה".

נספח ג: הערות עריכה ובירורי דיוק

להלן המקומות שבהם נמצאו בתמלולי השיעורים אי־דיוקים בחשבון, בגימטריה, בשם או בתאריך. בכל מקום צוין מה נכתב במקור ומה תוקן בגוף החוברת. אין באלה כדי לגרוע מן התוכן, שהוא כולו כלשון הרב; רובם ככולם שיבושי תמלול או חישוב שבעל פה.

1. "טובה" בגימטריה. בתמלול נכתב ש"טובה" בגימטריה שבע עשרה. אבל אותיות המילה עולות: טי"ת תשע, וי"ו שש, בי"ת שתיים, ה"א חמש — סך הכול עשרים ושתיים. וזהו כל עניינו של המהלך שם, שהפסוק "עשה עמי אות לטובה" רומז לכ"ב האותיות שבהן נברא העולם ושבהן בא ההיריון. תוקן בגוף החוברת לכ"ב.

2. מניין "שמים" — שלוש מאות ותשעים רקיעים. בתמלול נכתב "390 רקיעים כמניין שמ"י". אבל אותיות "שמי" עולות שלוש מאות וחמישים בלבד; המניין שלוש מאות ותשעים הוא של המילה "שמים", בתוספת מ"ם סופית. תוקן ל"שמים".

3. שנות הרמ"ק. בתמלול נאמר שהשיעור (תמוז תשפ"ד) חל 404 שנים לפטירת הרמ"ק, ושנפטר בשנת ש"ל. ההפרש בין ש"ל לתשפ"ד הוא 454 שנים. בחוברת לא צוין מספר השנים אלא שנת הפטירה בלבד.

4. "ליל הברווזים". בתמלול נאמר שהיה "לפני 40 שנה", בממשלת בגין, וששר האוצר היה ארידור. ישיבת הממשלה המיוחדת שנודעה בשם זה התקיימה ב־17 ביולי 1979 — אור לכ"ג בתמוז תשל"ט, הוא יום ההילולא של הרמ"ק, כדברי הרב. אלא שהיא הייתה כ־45 שנים קודם תשפ"ד, ושר האוצר באותה עת היה שמחה ארליך; יורם ארידור נכנס לתפקיד רק בשנת 1981. בגוף החוברת הובא המעשה בלא ציון שם שר האוצר ובלא מספר השנים.

5. המלאך סנדלפון. באחד התמלולים הוזכר סנדלפון בהיכל הראשון, לבנת הספיר, כקושר כתרים מתפילות הציבור. אולם בכל שאר המקומות בשיעורים — ובכללם באותו שיעור עצמו — קשירת הכתר ממלוא תפילות ישראל היא בהיכל השביעי, קודש הקודשים, ושם מקומו של סנדלפון; וכן הוא בזוהר. בחוברת הובא סנדלפון בהיכל השביעי בלבד.

6. היכלות גן עדן שב"חסד לאברהם". רבנו אברהם אזולאי מונה בשם הרמ"ק שבעה היכלות בגן עדן, והם הם שבעת ההיכלות שנתבארו בזוהר פרשת פקודי — אותם שמות ואותם ממונים. לפיכך לא נכפלו הדברים בפרק נפרד, אלא שולבו בפרקי ההיכלות עצמם, ומה שאינו חוזר על עצמו — "כתובתה" של כל תפילה — רוכז בטבלה בסוף החלק הראשון.

7. ראש היכל הגרים. בתמלול אחד של השיעור "ההיכלות בגן עדן" נכתב "אונקלוס הגר", ובתמלול אחר נכתב "עובדיה גר צדק". בחוברת נכתב "אונקלוס הגר".

8. מספר האופנים הממונים על הזיווגים. בסיכום קצר של אחד השיעורים נאמר "300 ריבו אופנים", ואילו בשלושה מקומות מפורטים נאמר "1,300 ריבו אופנים", שהם 13 מיליון — וכן חזר הרב ופירש. בחוברת נכתב 1,300 ריבוא.

9. זמנו של רב גדיאל נער. בתמלול נאמר שהיה בזמן חורבן בית ראשון, ובאותה נשימה שהרגוהו הרומאים — ושני הדברים אינם עולים יחד, שחורבן הבית הראשון היה בידי בבל. בחוברת נכתב "בזמן החורבן" ו"באו החיילים", והמעשה עצמו הובא ככתבו.

10. מרחקי הכוכבים. בתמלול נאמר "880 מיליון שנות אור" ומיד אחר כך "80 מיליון שנות אור". בחוברת נכתב "מיליוני שנות אור", שזהו תוכן הדברים.

11. חשבון "אלף אלפי אלפים". בשיעור עשה הרב חשבון בעל פה ובחן כמה אפשרויות, ובסופו העלה מדברי "תורת חכם" שאין למספר שיעור. בחוברת הובאה המסקנה בלבד, בלא שלבי החשבון.

- 12.** שם השיעור "הילולת הרמ"ק". כותרת המסמך שנמסר לעריכה ציינה "היכל לבנת הספיר, עצם השמיים, זכות", ואילו השיעור עצמו עוסק בשלושת ההיכלות הראשונים ומסתיים בהיכל נוגה, וכך גם סיכם אותו הרב במפורש. בחוברת שובץ החומר בהיכלות הראשון, השני והשלישי.
- 13.** כתובות השיעורים. הכתובות שבפרק "מקורות החוברת" נמסרו על ידי המזמינה. לא עלה בידינו לאמת אותן בגישה ישירה, מפני שהאתר חוסם גישה אוטומטית. מבנה המזהים תקין. לשיעור החמישי נמסרה כתובת ערוץ בלבד ולא כתובת של סרטון מסוים, ויש להשלימה.